

MILLIY ARMIYAMIZ YANGI O'ZBEKISTONNING MUSTAHKAM QALQONIDIR!

VATANPARVAR

● Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqa boshlagan ● 2023-yil 24-fevral, №8 (3019)

BIZ
HAQIMIZDA

@ vatanparvar-bt@umail.uz

facebook.com/mudofaavazirligi

t.me/mv_vatanparvar_uz

instagram.com/mudofaavazirligi

t.me/mudofaavazirligi

youtube.com/c/uzarmiya

IJTIMOIIY-SIYOSIIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY, HARBIY-VATANPARVARLIK GAZETASI

O'ZBEKISTON - MISR:

2

MAQSADLAR
MUSHTARAK

MIRZO BOBURNING

13

HARBIY NOTIQLIK
MAHORATI

DO'STLIK —
2023

3 HIND—O'ZBEK
O'QUV MASHG'ULOTLARI

TARBIYAVIY-MAFKURAVIY
ISHLAR
TAHLILI
4-5

KICHIK
QISHLOQDAN
KATTA
ARENAGACHA

19

BOSIB O'TILGAN
MASHAQQATLI YO'L

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВ
ПРЕЗИДЕНТ АБДУЛФАТТОХ АС-СИСИНИНГ ТАКЛИФИГА БИНОАН МИСР АРАБ
РЕСПУБЛИКАСИГА АМАЛГА ОШИРГАН ТАШРИФИ МУНОСАБАТЛАРИМИЗ
РИВОЖИДА МУҲИМ ЎРИН ТУТАДИ.**

Олий даражадаги музокаралар кун тартибидан Ўзбекистон – Миср муносабатларини янада мустақамлаш масалаларининг кенг доираси ўрин олди. Сиёсий, савдо-иқтисодий, маданий-гуманитар ва таълим соҳаларида ҳамкорликни ривожлантириш истиқболларига алоҳида эътибор қаратилди. Халқаро ва минтақавий аҳамиятга молик масалалар юзасидан фикр алмашилди, бир қатор икки томонлама ҳужжатлар имзоланди.

110 миллиондан зиёд аҳолига эга Миср дунёда ўз мавқеига эга, улкан савдо-иқтисодий ресурслар, кенг инвестиция салоҳияти ва илғор технология ишланмаларига эга давлатлардан бири ҳисобланади. Миср бир вақтнинг ўзида ҳам Араб давлатлари лигаси ташкилоти, ҳам Африка Иттифоқининг аъзосидир. Қоҳирада Араб давлатлари лигаси ташкилоти маъмурий биноси мавжудлиги Мисрнинг бу ташкилот доирасидаги нуфузини кўрсатади.

Миср – араб давлатлари орасида биринчилардан бўлиб, яъни 1992 йилнинг 26 декабрида мамлакатимиз мустақиллигини тан олган юрт сифатида тарихга кирган.

Ўзбекистон Миср давлати билан халқаро майдонда илк дипломатик алоқаларни йўлга қўйган даврдан бошлаб, то ҳозирги вақтга қадар ишончли ҳамкор эканлигини намоён этди. Ўзбекистон ва Миср ўртасида икки томонлама ҳамкорликнинг ижобий динамикасини белгиловчи бир қатор муҳим омилар бор. Энг аввало, икки давлат раҳбарлари ўртасида шаклланган ишончли ва дўстона муносабатлар мамлакатларимиз ўртасидаги алоқаларни янада кенгайтиришга хизмат қиляпти. Икки давлат Президентларининг 2018 йил сентябрда Тошкентдаги учрашуви тарихий аҳамиятга эга бўлди. Музокаралар натижасида эришилган келишувлар сиёсий, хавфсизлик, савдо-иқтисодий, маданий, илм-фан, туризм каби соҳалардаги ҳамкорликни жадал ривожлантиришга мустақам замин яратди. Шунингдек, 2022 йил

февраль ойида Пекин шаҳрида ўтказилган қишки Олимпия ўйинларининг тантанали очилиш маросими доирасида икки мамлакат раҳбарларининг навбатдаги учрашуви бўлиб ўтди.

Бугунги кунда томонларнинг савдо-иқтисодий алоқалари ҳам йил сайин ривожланиб бормоқда. Масалан, 2021 йилда ўзаро савдо айланмаси 33,9 миллион долларни ташкил этган бўлса, 2022 йил якунига кўра, бу кўрсаткич 37,3 миллион долларга етди. Бугунги кунда мисрлик ишбилармонлар иштирокида Ўзбекистонда 12 та қўшма корхона фаолият кўрсатмоқда.

Ўзбекистон бугунги кунда минтақавий транспорт тармоқлари лойиҳаларига катта аҳамият қаратмоқда. Ҳозирги вақтгача ишлаб чиқилган ва долзарб ҳисобланган транзит коридорлари лойиҳалари ичида энг истиқболлиларидан бири Ўзбекистон билан Яқин Шарқ мамлакатларини боғловчи Ўзбекистон – Туркменистон – Эрон – Ўмон транспорт тармоғи лойиҳаси ҳисобланади. Ушбу халқаро транспорт коридорини яратиш бўйича шартнома 2016 йил апрель ойида кучга кирган.

Ўзбекистон Миср маҳсулотларини Марказий Осиё бозорларига, Миср эса ўзбек товарларини 50 дан кўпроқ давлатдан иборат Африка қитъаси бозорларига олиб чиқишда ўзига хос кўприк вазифасини бажариши мумкин. Миср билан кенг манфаатли савдо ва иқтисодий алоқаларни йўлга қўйишда қуйидаги соҳалар истиқболли ҳисобланади.

Тўқимачилик. Миср тўқимачилик соҳасида сезиларли ютуқларни қўлга киритган давлатлар қаторига қиради. Умумий саноатнинг 25 фоизи тўқимачилик ҳиссасига тўғри келади. Мисрда пахта етиштиришдан тортиб, тайёр кийим-кечак маҳсулоти ишлаб чиқаришгача бўлган барча жараён миллий корхоналар томонидан мамлакатнинг ўзида амалга оширилади. Бу эса Мисрнинг тўқимачилик саноати минтақадаги бошқа давлатлардан ишлаб чиқаришнинг барча циклини ўз ичига олиши билан ажралиб туришини кўрсатади.

Фармацевтика. Дори-дармон ишлаб чиқаришнинг кўплаб соҳаларида Миср ютуқларни қўлга киритганига қарамай истеъмолчилар миқдорининг катталиги тўғрисида мамлакат ўз ички эҳтиёжларини тўлақонли таъминлаш учун етарли миқдорда фармацевтика воситаларини ишлаб чиқармайди. Миср ички бозорида дори-дармон тайёрлаш билан 22 та трансмиллий корпорация фаолият кўрсатади. Лекин бир йиллик чет элдан мамлакатга кириб келаётган фармацевтик маҳсулотлар импорти 2 миллиард АҚШ долларини ташкил этмоқда. Агар юртимизда 150 дан ортиқ маҳаллий корхоналар 2,5 мингдан ортиқ тур-

даги дори воситаларини ишлаб чиқараётганини инобатга олсак, бу катта бозордан биз ҳам ўз улушимизни топишимиз мумкин.

Озиқ-овқат саноати. Мисрнинг озиқ-овқат саноати мамлакат иқтисодиётининг энг жадал ривожланган тармоғи саналади. Ушбу саноат тармоғи ўзининг мамлакат ялпи ички маҳсулотига киритадиган ҳиссаси бўйича энг асосий бешта тармоқ сирасига қиради. Ўзида 45 та етакчи компанияни бирлаштирувчи «Holding Co. for Food Industries» хусусий корхонаси Миср озиқ-овқат саноатида фаолият кўрсатувчи энг йирик ташкилотдир. Миср мева ва поллиз экинлари шарбатларини экспорт қилиш бўйича Ўрта ер денгизи минтақасидаги бешта йирик давлатлардан бири ҳисобланади. Зайтун маҳсулотларини етиштириш ва тайёрлаш бўйича дунёдаги 10 та йирик давлатдан бири саналади. Шунга қарамай, айрим озиқ-овқат маҳсулотлари билан мамлакат ўз ички эҳтиёжини қоплай олмайди. Масалан, мамлакатнинг ўзида 8 миллион тоннага яқин буғдой етиштирилса-да, ички эҳтиёжини қондириш учун йилига яна 12 миллион тоннадан ортиқ буғдой импорт қилади. Демак, бу соҳада ҳамкорлик қилса бўлади.

Бундан ташқари, ушбу мамлакат ахборот-коммуникация технологиялари, қайта тикланувчи энергия манбаларидан фойдаланиш бўйича бой тажрибага эга.

Президентимиз ташрифи арафасида Қоҳира шаҳрида Ўзбекистон – Миср бизнес-форуми якунлари бўйича кимё, энергетика, тоғ-кон саноати, тўқимачилик, чарм-поябзал ва озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш, саноат зоналарини, инфратузилмани ривожлантириш, қурилиш ва фармацевтика, қайта тикланувчи электр манбалари, ахборот-коммуникация технологиялари, туризм каби соҳаларда қўшма лойиҳаларни амалга ошириш юзасидан келишувларга эришилдики, уларнинг амалга оширилиши мамлакатларимиз тараққиёти ва халқларимиз фаровонлигига хизмат қилади.

Туризм. Икки давлат ҳам инсоният тамаддунининг қадимий ўчоқларидан ҳисобланади. Бу ҳақда мамлакатларимизда қад кўтарган ва сақланиб қолган меъморий обидаларнинг сони ва салмоғи гувоҳлик беради. Бундай ҳолат туризм соҳасини иқтисодиёт учун стратегик йўналишга айланишига замин ҳозирлаган.

Мамлакатимизнинг мусулмон ўлкалари учун нуфузли зиёратгоҳлардан бири ва юртимиз ислом дини буюк алломалари истиқомат қилган замин эканлигини инобатга олсак, сайёҳларни жалб қилишдан катта фойда кўра-миз. Шу билан бир қаторда, Мисрнинг нафақат қадимий обидалари, балки

турфа хил ноёб музейлари билан ҳам хорижий сайёҳларни жалб эта олиши бу давлат билан туризмнинг музейшунослик соҳаси бўйича изчил ҳамкорликни йўлга қўйиш манфаатли бўлишини тасдиқлайди. Ҳозирги кунда биргина Қоҳирада 26 та, Искандарияда эса 12 та музей фаолият кўрсатаётир.

Икки давлатнинг минтақавий ва глобал масалаларга ёндашувлари ҳам бир-бирига яқин. Ўзбекистон Мисрнинг Яқин Шарқ муаммосини тинч йўл ва дипломатия воситалари орқали ҳал этиш борасидаги амалий ва адолатли сиёсатини қўллаб-қувватлайди. Миср ўз навбатида Ўзбекистоннинг Афғонистонда мустақам тинчлик ва барқарорлик ўрнатиш йўлидаги саъй-ҳаракатларини ва Тошкентнинг дипломатик фаоллигини минтақада хавфсизликни таъминлашдаги муҳим оми деб билади.

Маданий-гуманитар соҳадаги Ўзбекистон – Миср ҳамкорлиги ҳам давом этмоқда. Мисрнинг Ал-Азҳар университети ва бошқа илмий муассасалари билан Ўзбекистон Халқаро Ислом академияси, Имом Бухорий номидаги Халқаро илмий-тадқиқот маркази, Ислом цивилизацияси маркази ва Ўзбекистон мусулмонлари идораси ўртасида фаол ҳамкорлик ўрнатилган.

Мамлакатларимизни улкан географик сарҳадлар ажратиб турса-да, бундай ҳолат икки томонлама муносабатларнинг ривожланишига монелик қилмаган. Тарихий манбаларда қайд этилган Мовароуннаҳр ва Миср диёрида яшаб ижод қилган буюк бобокалонларимизнинг ноёб илмий-маърифий мероси ва асарлари нафақат халқларимизнинг, балки бутун мусулмон оламнинг бебаҳо бойлиги саналади.

Маълумки, Аҳмад ал-Фарғоний аввало коинот илмининг буюк олими. Лекин у Фустотга келиб яшай бошлаган аҳолига нисбатан қўлланаётган солиқ адолатсизлигидан изтироб чекар, уни ислоҳ қилиш чораларини излар эди. Тўрт минг километр узунликдаги Буюк Нил Миср халқи учун ҳаёт-мамонт дарёси эди. Мамлакат ҳудудининг атиги олти фоизидангина деҳқончилик қилиш, бирон егулик етиштириш мумкин бўлган. Бу ҳам Нил туғайли. Қолган қисми қумлик бўлиб, дарё суви етиб бормас эди. Ана шу олти фоиз сувли ер халқни боқиб келган. Ҳозир ҳам шундай. Аммо ўшанда Нил сув сатҳи тизгинсиз бўлган. Яъни бир йил сув сатҳи кўтарилса, қирғоқдаги деҳқон ерларини сув босиб ҳосили нобуд бўларди. Ва аксинча, сув сатҳи паясايб кетса қирғоқдан узокроқдаги ерлар қурғоқчиликка учрарди. Шунга қарамай давлат солиқчилари ҳар икки ҳолатда ҳам ер эгаларидан бирдек солиқ талаб қилган.

Аҳмад ал-Фарғоний юлдузлар ҳаракатини узлуксиз кузатиш баробарида Нил дарёси сатҳидаги ўзгаришни дарёдан узок-яқинлигига қараб ерлар ҳосилдорлиги жадвалини тузади ва шу тартибда солиқ тизимини яратади. Олимнинг Нил дарёси оролларида бири – Роуд «бурни»га қурган «Миқёси Нил» ускунаси Мисрда янги солик миқдорига асос солди.

Хулоса ўрнида айтганда, Миср мамлакатига Ўзбекистон учун араб дунёси ва мусулмон оламида, шунингдек, Африка қитъасида алоҳида кадр-қимматини сақлаб қолаётган давлат сифатида назар солиш борасида барча асосларга эгамиз. Икки давлат ҳам ўзаро иқтисодий ва савдо муносабатларининг жадаллаштирилиши янги мазмун ҳамда шакл билан тўлдириш талаб этиладиган ривожланиш босқичига етиб келди. Ушбу жараёнда икки томонлама алоқаларга янги руҳ берилиши ўзаро манфаатли бўлиши шубҳасиз.

**Абдували СОИБНАЗАРОВ,
сиёсий шарҳловчи**

ҲИНДА-ЎЗБЕК ЎҚУВ МАШҒУЛОТЛАРИ БЎЛИБ ЎТМОҚДА

ЎЗБЕКИСТОН ВА ҲИНДИСТОН МУДОҒАА ВАЗИРЛИКЛАРИ ЎРТАСИДА ИМЗОЛАНГАН ИККИ ТОМОНЛАМА ҲАРБИЙ ҲАМКОРЛИК РЕЖАСИГА МУВОФИҚ, МАМЛАКАТИМИЗНИНГ 45 НАФАР ҲАРБИЙ ХИЗМАТЧИСИ 2023 ЙИЛНИНГ ФЕВРАЛЬ-МАРТ ОЙЛАРИДА «ДЎСТЛИК – 2023» БИРГАЛИҚДАГИ ҲИНД-ЎЗБЕК ЎҚУВИДА ИШТИРОК ЭТИШ УЧУН УТТАРАКХАНД ШТАТИНИНГ ПИТХОРАГАРХ ШАҲРИДАГИ ТОҒЛИ ҲУДУДДА ЖОЙЛАШГАН GARNWAL RIFLES 14-БАТАЛЬОНИГА ЕТИБ БОРИШДИ.

Ўзбекистон ва Ҳиндистон Республикалари ўртасидаги ҳарбий ҳамкорлик 2019 йилда, яъни Тошкент ҳарбий округи ҳудудидаги умумқўшин полигонида биринчи мартаба ўтказилган «Дўстлик» ўзбек-ҳинд ўқув машғулотларидан сўнг янги босқичга кўтарилган эди. Ушбу ўқув машғулотларининг иккинчиси 2021 йилда Ҳиндистондаги Утаранчал штати, Раникхет провинсияси ҳудудида жойлашган «Чаубатия» ўқув марказида ўтказилган бўлиб, у Ҳиндистон билан ҳарбий алоқаларни янада мустаҳкамлаш, жанговар операцияларни режалаштириш ва олиб боришда илғор тажрибалар билан алмашиш имконини берганди.

Учинчи бор ўтказилган «Дўстлик – 2022» биргалиқдаги ўқув машғулотлари Хоразм вилоятида жойлашган Шимоли-ғарбий ҳарбий округнинг «Янгиариқ» умумқўшин полигонида ташкил этилиб, икки давлат ҳарбий хизматчиларининг янги билим ва тажриба алмашишга замин яратган эди.

Бугун Ўзбекистон кўплаб етакчи хорижий мамлакатларнинг армиялари билан мудофаа соҳасида мустаҳкам ҳамкорлик алоқаларини ўрнатиб, ҳарбий соҳада режалаштирилган тадбирларни самарали давом эттирмоқда. Таъкидлаш жоизки, Ўзбекистон ва Ҳиндистон ўртасида тарихий ва маданий муштараклик, мамлакатларимиз халқларининг дўстона ришталари ҳурмат ва ишонч тамойилларига асосланган бўлиб, бугунги кунда стратегик шериклик даражасига кўтарилган ҳамкорлик икки томонлама кенг қамровли муносабатларнинг мустаҳкам пойдеворини ташкил этмоқда.

«Дўстлик – 2023» ҳамкорлиқдаги ўқув машғулотларининг тантанали очилиш маросими Ўзбекистон ва Ҳиндистон Республикаларининг давлат байроқларини майдонга олиб чиқишдан бошланди. Шундан сўнг, икки иштирокчи мамлакатнинг давлат мадҳиялари янгради.

Тантанали тадбирда иштирок этган Garhwal Rifles 32-бригада командири бригадир Маянк Ваид нутқ сўзлаб, ушбу ўқувларни ташкил этиш ва ўтказиш учун катта имкониятлар яратиб бераётган икки мамлакат давлат раҳбарларига самимий миннатдорчилигини изҳор этди.

Ўзбекистон Республикаси ҳарбий контингенти номидан сўзга чиққан Мудофаа вазирлиги масъул офицери подполковник Шавкатжон Сармонкулов бугунги кунда икки давлат ўртасидаги савдо-иқтисодий, маданий-гуманитар, тиббиёт ва туризм соҳаларидаги ҳамкорликлар билан бир қаторда ҳарбий соҳада ҳам яхши алоқалар йўлга қўйилганини эътироф этиб, барча иштирокчиларга муваффақият тилади.

Тантанали тадбирдан сўнг икки мамлакат ҳарбий контингенти вакиллари учун брифинг ҳамда жамоавий суратга тушиш тадбирлари ташкил этилди. Ўқув машғулотининг илк кунидан иштирокчиларга Ҳиндистон давлатининг тарихи, маданияти, ҳудудий бўлиниши, урф-одат ҳамда анъаналари, ҳарбий салоҳияти ва мудофаа қудрати, армиянинг ташкилий тузилмаси ҳақида маълумот берилди. Шундан кейин ҳамкорликдаги ўқув машғулоти иштирокчилари Ҳиндистон Куролли Кучларида фойдаланиладиган курол-аслаҳалар билан танишди.

Ҳамкорликдаги машғулотлар доирасида икки давлат ҳарбий хизматчиларининг шартли террористик гуруҳларини қидириб топиш, йўқ қилиш, тоғли тўсиқларни енгиб ўтиш ҳамда тоғли ўрмон шароитларида жанговар операцияларни бажариш каби махсус вазифалар ҳамда спорт ва маданий-маърифий тадбирлар ўтказилиши режалаштирилган.

Подполковник Тимур НАРЗИЕВ
Уттаракханд штати, Ҳиндистон

ТАРБИЯВИЙ-МАФКУРАВИЙ

Термиз гарнизонидаги ҳарбий қисмларнинг бирида Мудофаа вазирлиги қўшинларидаги тарбиявий ва мафкуравий ишлар органлари офицерларининг уч кунлик ўқув-услубий йиғини ўтказилди.

Дастлаб йиғин иштирокчилари Термиз шаҳридаги Муҳаммад Ҳаким Термизий мажмуаси ҳамда Сурхондарё вилояти археология музейида ҳудуднинг муқаддас қадамжолари, этник ва тарихий хусусиятларига доир нодир маълумотлар, ноёб экспонатлар билан танишдилар.

Экскурсиядан сўнг йиғиннинг асосий тадбирларига киришилди. Ҳарбий қисм маданият марказида мудофаа вазирининг тарбиявий ва мафкуравий ишлар бўйича ўринбосари генерал-майор Ҳамдам Қаршиев 2022 йилда Мудофаа вазирлиги қўшинларида амалга оширилган тарбиявий ва мафкуравий ишлар, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича чора-тадбирларнинг танқидий таҳлили тўғрисида маълумот берди. Эришилган ютуқлар, мавжуд муаммоларнинг ечимлари ҳусусида тўхтади. Ўтган йилда вазирлик қўшинларида ҳарбийлар ва ёшларни маънавий-ахлоқий кадрларга ҳурмат ва ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш ишлари янги сифат босқичига кўтарилгани алоҳида таъкидланди.

Тадбирда таъкидланганидек, Президентимизнинг 2022 йил 8 сентябрдаги «Ҳарбий хизматчиларнинг ахлоқий-руҳий тайёргарлиги

ва жанговар руҳини ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорига мувофиқ, «Юсак жанговар руҳ – аскарнинг энгилмас кучи, армиянинг қудратидир!» деган концептуал ғоя асосида Қуролли Кучлар ҳарбий хизматчиларининг ахлоқий-руҳий тайёргарлиги, жанговар руҳини ошириш, турли мураккаб ва оғир шароитларда яшовчанлигини, кучли жисмоний ва психологик босимларга бардошлилигини ҳамда ёт ғояларга қарши мафкуравий иммунитетини мустаҳкамлаш бўйича янги тизим яратилди. Олиб борилган тизимли ишлар натижасида маънавий-маърифий ишларни ташкил этиш бўйича республика миқёсида ўтказилган «Энг намунали вазирлик ва идора» танловида Мудофаа вазирлиги икки йилдан бери фахрли 1- ва 2-ўринларни қўлга киритгани эътироф этилди.

Шунингдек, ижобий эътирофларга берилмасдан, асосий диққат-эътиборни ҳуқуқбузарликларга қарши кураш, ҳарбий интизомни кучайтириш зарурлиги таъкидланди. Ҳарбий хизматчиларнинг ҳуқуқий онги ва маданиятини оширишга қаратилган тарғибот тадбирларини юзаки ва расмиятчилик учун ўтказмаслик юзасидан аниқ кўрсатмалар берилди.

Вазир ўринбосари йиғин иштирокчиларини 2023 йилда соҳа йўналишида белгиланган истиқболли режалар билан таништирди. Жумладан, тармоқ жадвали асосида ҳафтанинг пайшанба кунлари «Армия прокурори куни»ни ўтказиш орқали Ватан посбонларининг ҳуқуқий саводхонлигини ошириш, Қуролли Кучларимиз сафини муддатли ҳарбий хизматчилар билан бутлаш тадбирлари доирасида ҳудудий мудофаа ишлари бошқармалари, ҳамкор ташкилотлар билан биргаликда «Жиноядан холи мудофаа ишлари бўлими»ни яратишга алоҳида эътибор қаратилади.

Йиғиннинг ялпи мажлисида ҳарбий округ ва бирлашмалар қўшинлари қўмондонларининг тарбиявий ва мафкуравий ишлар бўйича ўринбосарлари сўз олиб, ўз маъруза ва тақдимотларида қўшинларда маънавий-маърифий ишлар ҳолати, соҳани ривожлантириш бўйича таклифларини билдирди.

– Бугунги маърузамда ҳарбий хизматчилар ўртасида Амир Темур, Жалололдин Мангуберди, Заҳриддин Муҳаммад Бобур сингари буюк саркарда боболаримизнинг саҳналаштирилган қиёфасини яратиш бўйича танлов ташкил этиш таклифини илгари сурдим, – дейди полковник Толибжон Мирзаев. – Бу беллашув орқали Ватан ҳимоячиларининг улғў аждодларимиз жасорати, матонати ва фаолиятини янада чуқурроқ ўрганиш, шу орқали маданий-маърифий тадбирларнинг сифат жиҳатидан бойишига эришамиз.

ДЕПУТАТЛАР ТАКЛИФЛАРНИ ЎРГАНДИ

Услубий йиғиннинг иккинчи кунинда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Мудофаа ва хавфсизлик масалалари қўмитаси раиси Эркин Салихов Қонунчилик палатаси ялпи мажлиси муҳокамасида тайёрланган қонун лойиҳалари, Президентнинг соҳавий қарорлари ва қўмитанинг назорат-таҳлил фаолияти ҳақида маълумот берди.

Куннинг иккинчи ярмида Олий Мажлис Қонунчилик палатаси

ИШЛАР ТАҲЛИЛИ

депутатлари Эркин Салихов, Таваккал Чориев, Ҳазратқул Хўжамқулов «Ҳарбий хизматчиларнинг ахлоқий-руҳий тайёргарлиги: муаммо ва ечимлар» мавзусида давра суҳбати ўтказишди. Унда вазирлик қўшинларида маънавий-маърифий, ахлоқий-руҳий тайёргарлик, ҳарбий хизматчилар ва оила аъзоларининг ижтимоий ҳимояси йўналишида амалга оширилган ишлар, соҳани ривожлантириш бўйича таклифлар ўрганилди.

МУТАХАССИСЛАР МАЛАКАСИ ОШИРИЛДИ

Мудофаа вазирлиги қўшинларида хотин-қизлар ва ҳарбий хизматчиларнинг оила аъзолари билан ишлаш тизимининг самарадорлиги салмоқли аҳамиятга эга. Ҳукумат қарори билан мазкур тизимдаги етакчи мутахассисларга ҳар ойлик лавозим маоши миқдорининг 100 фоизигача устама тўланаши йўлга қўйилган.

Ҳарбий округ (бирлашма) қўшинлари қўмондонларининг, ҳарбий қисм командирларининг, мудофаа ишлари бошқармалари ва олий ҳарбий таълим муассасалари бошлиқларининг тарбиявий ва мафқуравий ишлар бўйича ўринбосарлари, ҳарбий психологлар, гарнизонлар маънавият ва маърифат маркази бошлиқлари, тегишли кафедра бошлиқлари қатнашган ўқув-услубий йиғинда хотин-қизлар ва ҳарбий хизматчиларнинг оила аъзолари билан ишлаш бўйича етакчи мутахассисларнинг амалий кўникма ва касбий малакасини оширишга ҳам алоҳида эътибор қаратилди. Вазир ўринбосари генерал-майор Ҳамдам Қаршиев Мудофаа вазирлиги қўшинларида хотин-қизлар ва ҳарбий хизматчиларнинг оила аъзолари билан ишлаш ҳолати ва мавжуд муаммоларнинг ечимлари хусусида атрофлича кўрсатмалар берди.

МУТАХАССИСЛАРДАН ДОЛЗАРБ МАЪРУЗАЛАР

Йиғинда ҳамкор ташкилотлар вакилларининг бир-бирдан долзарб маърузалари тингланди. Вилоят оила ва хотин-қизлар бошқармаси мутахассиси томонидан «Оилада

ажримларнинг олдини олиш усуллари», Термиз ҳарбий прокуратураси масъул офицери томонидан «Ҳарбий қисм ва муассасаларда шахсий таркиб билан ҳарбий интизом ва ҳуқуқий тартиботни мустаҳкамлашга қаратилган ишларни ташкиллаштириш» мавзусидаги чиқишлари шулар жумласидан. Термиз давлат университети Психология кафедраси содир этилишида оиладаги ижтимоий муҳитнинг аҳамияти» мавзусидаги интерфаол тренинг йиғин иштирокчиларида катта таассурот қолдирди.

Мудофаа вазирлиги коррупцияга қарши ички назорат бўлими бошлиғи адлия подполковниги Ниғмат Йўлдошевнинг таъкидлашича, қўшинларда коррупцион йўналишдаги жиноятларнинг олдини олишда ахлоқий-руҳий таъминот ҳамда тарбиявий ва мафқуравий ишлар органи мутахассисларнинг алоҳида ўрни бор. Тадбирда Н.Йўлдошев коррупцион жиноятлар таҳлили ва келгусида уларнинг олдини олиш чора-тадбирлари бўйича ҳуқуқий маслаҳатлар берди.

СУРХОНДАРЁЛИК ЎҚУВЧИЛАРГА НИШОН ВА ИШОНЧ

«Ватан таянчи» болалар ва ўсмирлар ҳарбий-ватанпарварлик ҳаракати фаолиятини самарали ташкиллаштиришда ҳарбий округ, ҳарбий қисмдаги тарбиявий ва мафқуравий ишлар органининг роли». Полковник Баҳром Зулфиқоров шу мавзудаги маърузасида йиғин иштирокчилари эътиборига режали тадбирлар ва узвий ҳамкорлик истиқболларига алоҳида урғу берди.

Услубий йиғин доирасида «Ватан таянчи» болалар ва ўсмирлар ҳарбий-ватанпарварлик ҳаракатининг сурхондарёлик аъзоларига кўкрак нишони ва гувоҳномалар тантанали равишда топширилди. Алпомиш ҳайкали пойида вилоят маркази ва туманларида жойлашган 6 та мактабдан 6 нафар ҳаракат раҳбари ва 120 нафар аъзоси тақдирлаш маросимида жам бўлди. Унда Мудофаа вазирлиги, Жануби-ғарбий махсус ҳарбий округ офицерлари, Қуролли Кучлар фахрийлари, Термиз ҳарбий

прокуратураси, вилоят ҳамда туман ҳокимликлари, давлат ва жамоат ташкилотлари вакиллари иштирок этди.

Тадбирда сўзга чиққанлар нишон эгаларини самимий табриклар, мамлакатимизда ёшлар учун яратилаётган имтиёз ва имкониятларга жавобан, ўқувчилар чуқур билим эгаллаб, Ватанга таянч бўлишига ишонч билдирди. Кўзларида шижоат ёнган эртаимиз эгалари кўкрак нишонларини қабул қилиб олар экан, Ўзбекистон Республикасига садоқат билан хизмат қилишга тантанали равишда ваъда берди. Тадбир Ўзбекистон мудофаасига кўмаклашувчи «Ватанпарвар» ташкилоти вилоят бошқармасининг спорт техникалари кўргазмасига улашиб кетди. Ҳарбий хизматчилар томонидан ташкил этилган қўл жанг ҳамда фахрий қорувул шахсий таркибининг саҳнавий чиқишлари, маданият маркази хонандаларининг Ватанни мадҳ этувчи куй-қўшиқлари барчага кўтаринки кайфият бағишлади.

ПОЛИГОННИНГ УЧ НУҚТАСИДА

Йиғиннинг охириги, учинчи кунига «Термиз» умумқўшин дала-ўқув майдони мезбонлик қилди. Бу ерда батальон тактик гуруҳи шахсий таркиби билан жанговар тайёргарлик бўйича амалий машғулот давомида руҳий тайёргарликни ташкиллаштириш жараёни намойиш этилди. Кейинги ўқув нуқтасида ҳарбий хизматчилар руҳий барқарорликни шакллантириш йўлагидagi тўсиқларни енгиб ўтди.

Учинчи ўқув нуқтасида дала шароитидаги руҳий зўриқишларни ечиш хонасини жиҳозлаш ҳолати ва анжомлари намунавий тарзда кўрсатилди. Ҳарбий психологлар томонидан ҳарбий жамоаларни жишлаштиришга қаратилган тренинглар йиғин иштирокчилари учун фойдали

бўлди. Шу жойнинг ўзидa ҳарбий округ ва бирлашмалар ўртасида дўстона беллашиш учун арқон тортиш мусобақаси ўтказилди. Мезбонлар ўзлари тайёрлаган ўқув материаллари ва рамзий совғаларини турли гарнизонлардан келган ҳамкасбларига топширди.

СУРХОНДАРЁНИНГ ЭТНОМАДАНИЙ ТАЖРИБАСИ

Элимизга илк баҳор насимлари Сурхон ўлкасидан бошланади. Бойчечакни куйга солган бахшининг дилтортар дostonлари, момоларнинг ўлану лапарлари, чанқовуз садоси кўкламни соғинган кўнгилларни яйратади. Йиғин доирасида воҳанин этномаданияти бор бўй-басти билан акс эттирилди. Дошқозонларда сумалак қайнади. Ҳарбий хизматчилар ўртасида миллий таомлар беллашуви, сўзанаю кашта билан зеб берилган ўтовлар минг йиллардан бери номодий маданий меросимиз, қадимий урф-одат ва анъаналаримиз асраб-авайлаб келинаётганидан дарак берди.

Махсус павильонларда ҳарбий хизматчилар фарзандларининг фан, спорт, санъат, хунармандлик йўналишларида республика ва халқаро миқёсда эришган ютуқлари, ижод намуналари намойиш этилди. Сурхондарёгагина хос бўлган миллий таомлардан татиб кўрди. Маданият саройида хушовоз хонандалар, иқтидорли аскарлар ижро этган куй-наволар овозаси олисларга етди. «Сурхон» фольклор-этнографик халқ ҳаваскорлик жамоасининг шўх-шодон яллалари тадбир иштирокчиларини рақсга чорлади.

Уч кунлик тадбирлар якунида кўклам олди йиғинни ўтказиш учун бежиз Сурхондарё вилояти танланмаганига амин бўлиб қайтдик.

Лейтенант Дилшод РЎЗИҚУЛОВ,
«Vatanparvar»

ЮКСАК ЖАНГОВАР ШАЙЛИК — КАСБИЙ ТАЙЁРГАРЛИК АСОСИ

Йилдан йилга қўшинларнинг жанговар тайёргарлиги, касбий маҳорати замонавий жанг талаблари билан уйғунлашиб бормоқда. Бу эса ҳарбий хизматчиларнинг мураккаб шароитларда тўғри қарор қабул қилиш, ҳар қандай вазиятда гуруҳ ва бўлинмани моҳирлик билан бошқариш, берилган вазифани ўз вақтида муваффақиятли адо этиш борасидаги тажрибасини ошириб, кўникмаларини шакллантирмоқда. Шарқий ҳарбий округнинг дала-ўқув майдонида ўтказилган тактик ўқув машғулотлари ҳам ана шу мақсадга хизмат қилиши билан аҳамиятли бўлди.

Kichik serjant Bobomurod NURATOV

Ҳарбий хизматчилар эрта тонгдан ўзларига бириктирилган қурол-яроғ ва зирхли техникалар билан дала-ўқув майдонига йўл олдилар. Дастлаб машғулот раҳбари майор Абдувоҳид Бўриев томонидан хавфсизлик қоидалари тушунтириб ўтилди. Шундан сўнг шахсий таркиб белгиланган ўқув нуқталарига жойлашди.

Машғулотлар бошланди. Реал вазиятга яқинлаштирилган машқлар якка, иккилик, тўртлик ва гуруҳ таркибида ўтказилди. Муҳими ҳар бир ҳарбий хизматчининг ҳаракатлари йўриқчи сержантлар томонидан таҳлилий-танқидий баҳолаб борилди.

Албатта, жанговар машқларни бажаришнинг ўзи бўлмайди. Бунинг

учун ҳарбий хизматчилардан тактик ҳаракатларни пухта ўрганиш талаб қилинади. Шундагина улар зиммасига юклатилган вазифаларни сифатли адо этади. Қувонарлиси, машғулот давомида замонавий жанг тактикасини қўллаган ҳолда нишонларга ўқ отиш машқларини юксак шижоат ва аниқлик билан бажараётган ҳарбий хизматчиларнинг отиш тайёргарлигидан қанчалар билим ва маҳоратга эга эканликларини кўриб, Ватанимиз мудофааси ишончли қўлларда эканлигидан қониқиш туйдиқ.

Навбатдаги машғулотларда ҳарбий хизматчилар қўл гранатасидан фойдаланган ҳолда шартли душманга зарба бериш, ҳаракатланган тартибда пистолет ёрдамида турли масофадаги нишонларни вақт меъёри асосида йўқ қилиш, гуруҳ

бўлиб ҳаракатланиш, шартли душман жойлашган ҳудудни тозалаш, кутилмаганда рўй берадиган қаршиликларнинг олдини олиш ва нишонларни ўта аниқликда мўлжалга олиш каби машқларни бажаришди. Бу сафар ҳам ҳар бир жараёнга янгича ёндашилиб, жанговар имконият сифатини оширишга алоҳида эътибор қаратилди.

Мақсад эса, ҳарбий хизматчиларни ноқулай вазиятларда ҳам қўйилган вазифаларни ўз вақтида ва сифатли

бажаришга ўргатиш, жанговар шайлигини яна бир бор синовдан ўтказишдир.

Мана шундай тажриба майдонларида йигитларнинг ўзига бўлган ишончи, қатъияти, жамоавий бирдамлиги ортади. Албатта, бунинг замирида она юртни муносиб ҳимоя қилиш, халқимиз тинчлиги ва осойишталигига камарбаста бўлишдек эзгу мақсад мужассам. Зеро, мард ўғлонлар—Ватанимиз таянчи, мустаҳкам қалқондир.

Майор Гулнора ҲОЖИМУРОВОДА

ЖАНГ ТАҚДИРИНИ ЎЗГАРТИРГАН ЖАНГОВАР — НУТҚЛАР —

«ҲОЗИР ҚОЙЛЛАТИБ ТАШЛАЙДИ...»

Қуйидаги мавзунинг қаламга олишимизга мана шу воқеа туртки бўлганди.

Сирдарё вилоятининг Ширин шаҳрида жойлашган ҳарбий қисмларнинг бирида ўқув машғулоти жараёнини тасвирга оляпмиз. Ишимиз сўнгида одатга кўра, иштирокчилардан интервью олишга киришдик. Ўқувда энг кўп тер тўққан жангчилардан бирини танлаб, унга микрофон тутдик. Аммо қанча уринмайлик, у бир гапни иккинчисига улай олмади. Бечора кун давомида ҳам бунчалик кўп энергия йўқотмаган бўлса керак – қора терга тушиб кетди. Ҳай, майли, чарчагандир ё ҳаяжонланди шекилли, деб навбатдаги қаҳрамонга юзланамиз. Худди келишиб олгандек бу жангчи ҳам полигондаги маҳоратига тескари пропорционал тарзда нутқ ирод этаркан.

Учинчи суҳбатдошимиз ёшроқ, хизматни бошлаганига ҳали кўп бўлмагани кўриниб турибди. Боядан бери жиғибийрони чиқаётган опера-

торимиз юзида табассум зоҳир бўлди: ёшлар – келажакимиз, ҳозир қойиллатиб ташлайди, деб ўйлаган бўлса керак-да. Ҳа, қойиллатиб ташлади, лекин. Гапни нимадан бошлашга қийналмасин, деб саволга тутта қолдик: бугунги ўқув машғулотида шаҳсан ўзингиз бирор кўникма олдингизми?

– Мамлакатимизда амалга ошириладиган кенг кўламли ислохотлар сабаб бугун юртимизда...

Унинг гапи оғзида қолди. Операторимиз ортиқ тоқат қилолмади:

– Ислохотларни тинч кўйгин-е, бугунги машғулот ҳақида гапир, дедик сенга! – афсуски, бу йигитдан ҳам интервью олиш бахтига муяссар бўлолмадик. Адашмасам, ўша кунни тўртинчи жангчининг оғзидан зўрға 4-5 та гапни суғириб олгандик. Аммо эфирга кетдими-кетмадими, ҳозир эслолмаيمان.

Шундан сўнг бу каби ҳолатларнинг тез-тез гувоҳи бўлишимизга эътибор қарата бошладим. Хўш, нега? Жанг майдонида бизнинг йигитларга тенг келадигани йўқ. Аммо улардан шахсий фикр сўралганида ер чизиб қолишининг сабаби нимада? Ахир жангчининг нотиклик санъати ҳам унинг профессионал маҳорати сирасига киради-ку. Дарвоқе, жанговар, ҳарбий-ватанпарварлик нутқи жангда ғалабани таъмин этадиган воситалардан бири эмасми?

НАҲОТКИ БИЗ ЧЕКИНИШНИ ЎЙЛАСАК?

Ҳарбий-ватанпарварлик нутқи нотиклик санъатининг энг қадимий кўринишларидан бири бўлиб, у аввало, ўзининг жанговар руҳи, сиёсий кескинлиги, ватанпарварлик моҳияти ва табиати билан алоҳида ажралиб туради. Ҳарбий-ватанпарварлик нутқи санъат даражасига кўтарилган нутқ турларидан бири бўлиб, у сиёсий-ижтимоий нотикликнинг таркибига кирувчи бошқа нутқ кўринишларидан кескин

фарқ қилади. Бу нутқ кўри-нишининг тарихи аслида Зардуштийлик динининг муқаддас китоби бўлмиш «Авесто»га бориб тақалади.

Унда ҳарбий юришлар, қабила йўлбошчиларининг ҳарбий-ватанпарварлик нутқлари ҳақида маълумотлар берилган. Масалан, Кави Виштаспа қабиланинг йўлбошчиси бўлиб, бир неча тарқоқ қабилаларни бир-бирига бирлаштириб, уларга бошчилик қилган. Қабилани бошқариш учун, аввало, дадил, эркин фикрловчи ва оммани ўзига ишонтира оладиган шахс бўлиши керак.

Хўжанд ҳокими саркарда Темур Малик мўғулларнинг Мовароуннаҳрга ҳужум бошлаган кезлари ўз кўшини қаршисида шундай нутқ сўзлагани ҳақида далиллар бор:

«Ҳатто ожиз инсон ҳам бор кучи билан ташланса, ваҳшатли йўлбарсни ҳам енгади. Наҳотки биз чекинишни ўйласак? Душманни саратон иссиғидан қочади, демаклик – нодонлик! Жангга кирсак, ўқимиз нишонга тегишини, қиличимиз осмонда ярқирашини кўрсатишлар!»

Кўриниб турибдики, ҳарбий-ватанпарварлик нутқи жанговар курашга қаратилган, юқори ватанпарварлик ғояси билан йўғрилган, сиёсий табиати ва Ватани ҳамда ўз халқига садоқат руҳида суғорилганлиги билан характерланган, шахсий ботирлик, оммавий мардлик кўрсатишни талаб қиладиган нутқдир. Демак, бу нутқ кўринишларидан ўзининг таъсирчанлиги, жанговар руҳ ва кўтаринки кайфиятдалиги билан кескин фарқланиб туради.

ЎЛГАН ШАҲИД, ЎЛДИРГОН ҲОЗИР!

Ҳарбий-ватанпарварлик нутқи ҳақида гапирганда тарихан Искандар Зулқарнайн, Амир Темур, Заҳириддин Мухаммад Бобур каби буюк саркардалар фаолиятига тўхталмасликнинг иложи йўқ. Чунки улар сўз санъатига, сўз қудратига жиддий эътибор қаратиб, ҳарбий-ватанпарварлик нутқини юқори даражада намоиш эта олганлар. Ҳарбий юришларда бутун кўшин олдида нутқ сўзлаб, жангчиларда ўзига бўлган ишонч уйғотиб, уларга жанговар руҳ бера олган. Саркардаларнинг нутқи мантаний изчиллиги, аниқлиги, таъсирчанлиги, теранлиги билан ажралиб турган. Бу нутқлар ғализликдан, такрорлардан, сўзларни ноўрин ишлатишдан холи бўлган. Масалан, Амир Темурнинг нутқи ифодаларга бойлиги, теранлиги, қатъийлиги, аниқлиги,

ўзига бўлган ишончининг юксаклиги билан ажралиб турган. Буни «Темур тузуклари»да кўришимиз мумкин:

«Ўғилларим, миллатнинг роҳати, саодатини сақламоқ учун сизларга қолдираётган васият ва тузукларни яхши ўқинг, асло унутманг ва татбиқ этинг!»

Миллатнинг дардига дармон бўлмоқ вазифангиздир. Адолат ва ийилик (яхшилик) қилмоқ дастурингиз, раҳбарингиз бўлсин. Мен каби узун салтанат сурмоқ истасангиз қиличларингизни яхши ўйлаб чекингиз. Бир дафъа чекидан сўнгра-да, уни усталик-ла қўллангиз».

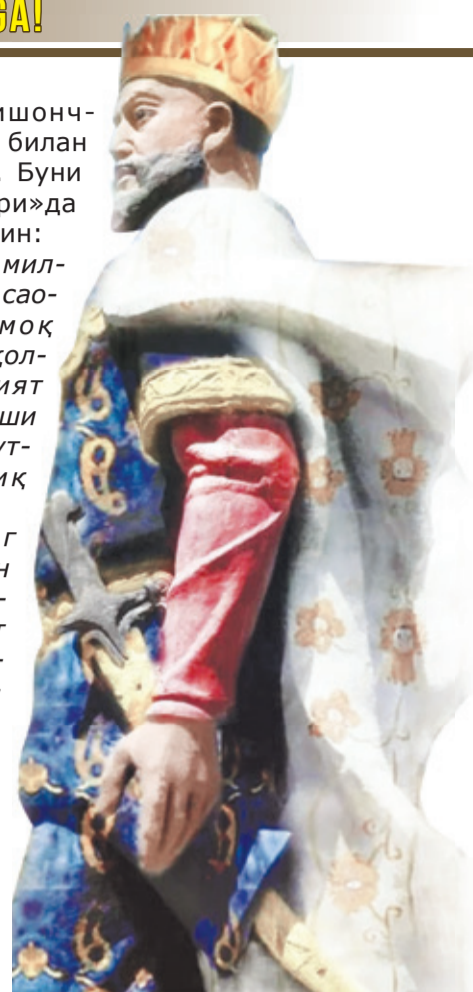
Заҳириддин Мухаммад Бобур ҳам таъсирчан нутқи билан алоҳида ажралиб турган. Тарихдан маълумки, Бобурнинг нутқий маҳорати бир неча бор лашкарлар орасида бошланган парокандаликни, тарқоқликни тўхтатган. Унинг 1527 йили ҳинд саркардаси Рано Санго билан бўладиган жанг олдида кўшини орасида баъзи бир сабабларга кўра, тарқоқлик бошланади. Буни кўрган Бобур лашкарлари олдида нутқ сўзлайди:

«Ҳар кимки ҳаёт мажлисига кирибтур, оқибат ажал паймонасидин ичкусидир ва ҳар кишиким, тириклик манзилига кирибтур, охир дунё ғамхонасидин кечкусидур, ёмон от билан тиррилгандин, яхши от билан ўлган яхшироқ. Тангри таоло бу навъ саодатни бизга насиб қилибтур ва мундоқ давлатни бизга қарийб айлабтур. Ўлган шаҳид ва ўлдиригон ғозий, барча Тангрининг каломи билан онт ичмак керакким, ҳеч ким бу қатолдин юз ёндирур хаёл қилмай, то бадандин жони айрилмағунича, бу муҳораба ва муқотиладин айрилмағай...»

Гулбаданбегимнинг шоҳидлик беришича, «бунга мажлисдагиларнинг ҳаммаси рози бўлишиб, томиримизда бир томчи қонимиз қолгунча курашамиз, деб қасам ичадилар...»

Ё ОЗОДЛИК, Ё...

Жанг тақдирини ўзгартириб юборган жанговар нутқлар ҳақида сўз юритар эканмиз, барчамиз севиб томоша қиладиган «Шерюрак» фильми бош қаҳрамони Уильям Уоллеснинг кўшин олдидаги нутқини эсламасак бўлмас. Чунки бу қаҳрамон тарихий шахсдир:

«Шотландия фарзандлари!»

Сизлар озодлик ва эрк учун жанг қилгани келгансизлар. Ҳолбуки, сизлар чиндан ҳам озод кишиларсиз. Озодликсиз ҳаёт сиз учун ҳаёт эмас! Жангга тайёрмисизлар?!

Шунда кўшин ичидан бир жангчи:

– Шундай катта кўшинга қарши-я? Вақтида қочиб қолсак, тирик қоламиз, – дейди.

– Ҳа, жангга кирсангиз ҳалок бўлишингиз мумкин, агар жанг майдонини ташлаб қочсангиз тирик қоласиз. Жилла курси, маълум бир вақтга. Лекин барибир қачон бўлмасин ўз уйингизда бу дунёдан кўз юмасиз-ку. Наҳотки озодликнинг бир куни учун қалбингизнинг бир четидеда журъат тополмасангиз. Наҳотки ўз душманларингизга «ҳеч ким, ҳеч қачон Шотландияни озодликдан маҳрум қилолмайди», деб баралла айтиш имкониятидан воз кеча оласиз! Ё озодлик, ё ўлим!»

Сўзимиз якунида жанговар нутқларнинг жанг тақдирига қай даражада ижобий таъсир ўтказишини яна бир бор таъкидлаб ўтмоқчимиз. Шу ўринда кўшинлар сафига янги келиб қўшилаётган ёш офицерларимизда ҳам бу каби сифатлар, албатта, юқори бўлмоғи керак, деб ҳисоблаймиз. Олий ҳарбий билим юрти профессор-ўқитувчилари, бошлиқлари ҳам бу каби муҳим масалаларга жиддий эътибор қаратишса, мақсадга мувофиқ бўлар эди. Зеро, нотиклик командирларнинг энг ишончли қуролларидан биридир.

Катта лейтенант
Исломжон ҚУЧҚОРОВ,
«Vatanparvar»

БАРДОШЛИ ВА ТЕЖАМКОР ТЕХНИКАЛАР ТОПШИРИЛДИ

Марказий ҳарбий округнинг Каттақўрғон гарнизонидаги ҳарбий қисмларнинг бирида Мудофаа вазирлиги қўшинларини ҳарбий техника ва қурол-аслаҳалар билан бутлаш, уларни таъмирлаш ва модернизация қилиш бўйича чора-тадбирлар дастурига мувофиқ, жанговар ва юк машиналари ҳамда юк кўтарувчи автокран ҳарбий қисм шахсий таркибига тантанали тарзда фойдаланишга топширилди.

Жанговар ва юк автомобилларининг калитларини топшириш маросимида Каттақўрғон шаҳар ҳокими, сенатор Гавҳар Алимова, Мудофаа вазирлиги масъул офицерлари, фахрийлар ва кенг жамоатчилик вакиллари иштирок этди. Ҳайдовчилик лавозимидаги ҳар-

бий хизматчиларга янги техникаларнинг калитини топшириш жараёнида уларга ушбу юк автомобилларини жанговар шай ва соз ҳолатда ушлаб туришга, ҳар қандай жанговар вазифаларни тез ва аниқ бажаришларига ишонч билдирилди.

Сўз олганлар сўнги йилларда миллий армиямиз қудрати юксалиб, ҳарбий қисмлар қурол-аслаҳа ва ҳарбий техникалар билан тўлақонли бутланиб келаётганини эътироф этдилар. Ушбу техникалар дала, чўл ва тоғ шароитида ҳам дош беришини, юриш захираси

юқорилиги ҳамда ёнилғи сарфи борасида тежамкорлиги билан ҳар томонлама қўшинларимиз учун мос келишини таъкидлашди.

Марказий ҳарбий округ
матбуот хизмати

✓ XALQ VA ARMIYA YAKDIL

ВАТАНПАРВАРЛИК ТАРБИЯСИ

Давлатимиз раҳбарининг Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ташкил этилганининг 31 йиллиги муносабати билан Ватан ҳимоячиларига йўллаган байрам табригида бугун ёшларимизни ҳарбий-ватанпарварлик, юксак маънавий-ахлоқий қадриятлар руҳида тарбиялаш бўйича тизимли ишлар амалга оширилаётгани хусусида сўз юритилиб, бу борадаги ишларни янада жадаллаштириш, эртамик эгаларини миллий ўзлгимиз, эзгу қадриятларимизга садоқат руҳида тарбиялаш тизимини бундан тақомиллаштириш барчамизнинг энг муҳим вазифамиз экани алоҳида таъкидланди.

Шу асосда, Давлат хавфсизлик хизмати Чегара қўшинлари ҳарбий қисм ва бўлинмалари томонидан мунтазам равишда навқирон авлод иштирокидаги учрашувлар, давра суҳбатлари ва бошқа кўплаб маънавий-маърифий тадбирлар ташкил этилмоқда.

Хусусан, Тошкент вилоятининг Тошкент туманидаги 5-умумтаълим мактабида ўтказилган тадбирда ҳам Чегара қўшинлари фахрийлари, ҳарбий хизматчилар, Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари академияси негизда ташкил этилган Чегара қўшинлари кадрларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш факультети курсантлари ҳамда мактабнинг «Янги юлдузлар» номли ҳарбийлаштирилган битирувчи синф ўқувчилари иштирок этди.

«Касбим – фахрим» мавзусида ўтказилган суҳбат давомида, устоз ҳарбийлар соҳанинг машаққатию шарафи, эр йигитнинг Ватан олдидаги бурчи хусусида сўз юритган бўлса,

курсантлар томонидан бугун мамлакатимизда узлуксиз ҳарбий таълим тизимини жаҳон стандартлари даражасига олиб чиқиётгани, Қуролли Кучлар академиясига қабул жараёнлари, мазкур муассасада таълим сифатини янада яхшилаш борасида жорий этилаётган янги ёндашув ва ўқув услублари хусусида тўхталиб ўтилди. Тадбир давомида, юрт ҳимоячиси бўлиш истагини билдирган ёшлар соҳанинг ўзига хосликлари юзасидан ўзларини қизиқтирган кўплаб саволларга жавоб олдилар.

Ўрта Чирчиқ туманидаги 51-умумтаълим мактабида ташкил этилган «Жасорат» дарси ҳам қизгин савол-жавобларга бой тарзда ўтди. Унда фахрийлар, ўқувчилар ҳамда «Жасорат» медали соҳиби кичик сержант Фарҳод Абдураҳмонов иштирок этиб, юрт ҳимояси ҳар бир эр йигитнинг бурчи экани, халқ фаровонлиги ва тинчлигини кўз қорачигидек асраш ҳарбийликнинг шарафли мавзусида саналиши тўғрисида фикр юритилди.

Тадбирнинг кейинги қисми мактаб кутубхонасига кўчиб, бу ерда кечган суҳбат давомида инсоннинг шахс сифатида камол топишида китобларнинг ўрни беқиёс экани, шу боис китобхонлик маданиятини оширишга алоҳида эътибор қаратилиши зарурлиги ҳақида сўз юритилгач, ўқувчилар томонидан ёд олинган ватанпарварлик, юртга садоқат ва меҳр-оқибатни тараннум этувчи шеърлар йиғилганлар эътиборига ҳавола қилинди.

Албатта, халқ ва армия яқдил, бир тану бир жон эканини намоён этаётган бу каби тадбирлар ёш авлод қалбида ватанпарварлик туйғуларини янада юксалтиришга, уларнинг ҳарбийликка бўлган қизиқишларини оширишга хизмат қилиши, шубҳасиз.

Майор Фарид
БОБОЖОНОВА
ДХХ Чегара қўшинлари

ҚИЗГИН ПАЛЛА

Марказий ҳарбий округнинг Жиззах, Самарқанд ва Навоий гарнизонларида муддатли ҳарбий хизматга навбатдаги чақирувни самарали ташкил этиш мақсадида бутлаш комиссияси тузилди. Марказий ҳарбий округ қўмондонлиги, ҳарбий қисм командирлари ва уларнинг ўринбосарлари, Ички ишлар, Фавқулодда вазиятлар, Давлат хавфсизлик хизмати Чегара қўшинлари ҳамда Миллий гвардия ҳарбий хизматчи ва ходимлари комиссия аъзолари таркибига киритилди.

Бутлаш комиссияси ҳар бир чақирилувчини қўшин турларига қараб тайинлаш бўйича қарор қабул қилиш жараёнида фикр-мулоҳазаларини билдириб, фаоллик кўрсатишмоқда. Тегишли идоралар, маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ва жамоат ташкилотлари билан ўзаро ҳамкорлик кенгайтирилиб, мавсумни қизгин палласига олиб кирди.

Жумладан, миллий армиямиз сафларида йигитлик бурчини адо этишни мақсад қилган эр йигитлар Самарқанд вилояти мудофаа ишлар бошқармасида якуний тиббий кўрикдан ўтишмоқда. Чақирув мавсуми қатъий назорат остида адолатли ва шаффоф тарзда олиб борилиб, чақирилувчилар барча меъёрларга амал қилинган ҳолда тиббий текширувдан ўтказилиб, Ватан ҳимоясига шай ҳолга келтирилмоқда.

Бу каби қатъий назорат ва ҳамжиҳатликда олиб борилаётган ишлар армияга саломатлиги мустаҳкам чақирилувчиларнинг боришини кафолатлайди.

Марказий ҳарбий округ матбуот хизмати

✓ TARG'IBOT

МИЛЛАТИМИЗГА ЁТ БЎЛГАН ИЛЛАТ

Коррупция деб аталувчи иллат азал-азалдан дунёнинг барча давлатлари учун хатарли ва долзарб муаммо бўлиб келган. У давлатнинг нафақат турли соҳадаги ислохотларига ўз салбий таъсирини кўрсатади, балки унинг хавфсизлигига ҳам жиддий раҳна солади. Шунининдиган олган ҳолда юртимиз мустақиллигининг илк йилларидан бошлаб мазкур муаммо давлат даражасига кўтарилиб, жамиятда унга қарши курашиш асосий вазифалардан бири сифатида қаралмоқда.

Сўнгги йилларда давлатимиз раҳбари бошчилигида юртимизда коррупцияга қарши курашиш соҳасида муҳим ташкилий-ҳуқуқий ислохотлар амалга оширилиб келинмоқда. Бу борада 2017 йил 3 январь куни Ўзбекистон Республикасининг «Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида»ги қонуни қабул қилинганлигини яққол мисол сифатида таъкидлаш жоиздир. Мазкур қонунда «коррупция – шахснинг ўз мансаб ёки хизмат мавқеидан шахсий манфаатлари ёхуд ўзга шахсларнинг манфаатларини кўзлаб моддий ёки номоддий наф олиш мақсадида қонунга хилоф равишда фойдаланиши, худди шунингдек, бундай нафни қонунга хилоф равишда тақдим этиш», дея таъриф берилган.

Қонуннинг 5-моддасида коррупцияга қарши курашиш соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий йўналишлари сифатида аҳолининг онги ва ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, жамиятда коррупцияга нисбатан муросасиз муносабатни шакллантириш, давлат ва жамият ҳаётининг барча соҳаларида коррупциянинг олдини олишга доир чора-тадбирларни амалга ошириш, коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларни ўз вақтида аниқлаш, уларга чек қўйиш, уларнинг оқибатларини, уларга имкон берувчи сабаблар ва шарт-шароитларни бартараф этиш, коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларни содир этганлик учун жавобгарликнинг муқаррарлиги принципини таъминлаш каби чора-тадбирлар белгилаб қўйилган.

Бундан ташқари, қонунда давлат органлари ва бошқа ташкилотлар коррупцияга қарши курашиш мақсадида аҳолининг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданиятини юксалтириш, шу жумладан, коррупцияга қарши курашиш масалаларига доир тушунтириш ишларини амалга ошириш, ҳуқуқий тарбия ва таълимни, илмий-амалий тадбирларни ташкил этиш, ўқув-услубий ҳамда илмий адабиётларни ишлаб чиқиш йўли билан зарур чора-тадбирлар кўриши қайд этилган.

Ушбу қонун талабларидан келиб чиққан ҳолда, коррупцияга қарши курашиш борасида амалга оширилаётган чора-тадбирларнинг самарадорлигини янада ошириш ҳамда жамиятда коррупцияга нисбатан муросасиз муносабатни шакллантириш мақсадида 2020 йил 31 декабрь куни Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Коррупцияга оид ҳуқуқбузарлик ҳақида хабар берган ёки коррупцияга қарши курашишга бошқа тарзда кўмаклашган шахсларни рағбатлантириш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида»ги қарори қабул қилиниб, ҳаётга татбиқ этилди.

Тан олиш керакки, коррупциясиз жамиятга бошловчи энг асосий шартлардан бири бу юксак ҳуқуқий онг ва маданият, жамиятдаги коррупцияга нисбатан муросасиз муҳитни шакллантиришдир.

Мудофаа вазирлиги тизимида ҳам юқорида қайд этиб ўтилган қонун ҳужжатлари ижросини таъминлаш мақсадида Тарбиявий ва мафкуравий ишлар бошқармаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий прокуратураси, Ҳарбий суди ва Коррупцияга қарши курашиш агентлиги билан ҳамкорликда йиллик чора-тадбирлар режасига мувофиқ, ҳарбий хизматчиларнинг ҳуқуқий маданиятини оширишга қаратилган турли учрашув, давра суҳбатлари, семинар ва викториналар ўтказилмоқда. Шунингдек, ўтказилаётган тадбирлар самарадорлигини ошириш мақсадида вазирлик Ахборот ва оммавий коммуникациялар департаменти билан ҳамкорликда мавзуга доир профилактик видеороликлар тайёрланиб, амалиётда қўлланилмоқда.

Хулоса қилиб айтганда, барча поғонадаги масъул мансабдор шахслар томонидан юртимизда коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш борасида қабул қилинган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган профилактик чора-тадбирларни тизимли равишда самарали амалга оширилган ҳолда ижобий натижаларга эришиш мумкин.

ҚК хизматчиси С. ФАТТОВЕВ, Тарбиявий ва мафкуравий ишлар бош бошқармаси бош мутахассиси

«ҲЕРИРУД ФАРЁДИ»

**БУ КИТОБНИ
 ЎҚУВЧИЛАРИМИЗГА
 ТАВСИЯ ҚИЛИШ
 УЧУН УЗОҚ
 ЎЙЛАНДИМ. ЁШИНГ
 УЛҒАЙГАНИ САРИ
 ҚАЙҒУЛИ АСАРЛАР,
 ФИЛЬМЛАР
 КЎРИШГА ҲАР ДОИМ
 ҲАМ БАРДОШИНГ
 ЕТАВЕРМАС
 ЭКАН. ҲАЁТДА
 КЎРГАНЛАРИНГ ҲАМ
 СЕНИ ЛОЙИНГНИ
 АНЧАГИНА ИЙЛАБ
 ҚЎЙСА-ДА, БАЪЗИ
 НАРСАЛАР ОҒИРЛИК
 ҚИЛАДИ.**

Ғафур Пўлатовнинг «Ҳерируд фарёди» асарини илк марта «Жаҳон адабиёти» журналида ўқидим. Уни бир неча марта ташлаб қўйдим, аммо барибир хаёлим унда қолаверди. Ўқиб чиқдим.

Йигирма йилки, Ватан ҳимоячилари орасидаман. Миллий армиямизда амалга оширилган, Қуролли Кучларимизда юксак бурилиш ясаган воқеалар гувоҳи бўлдим, эзгу ишлардан халқимизни бохабар қилишга интилдим.

Инсон ғаройиб яралган. Шундай паллалар бўладики, 18 ёш наза-рингда катта, улкан ёшдек кўринади. Аслида бу унчалик ҳам катта ёш эмаслигини, бу ёшда ҳали болаликдан жуда ҳам узоқлашиб кетилмаслигини вақт ўтиб англайсан. Мен икки даврни кўрган катта авлод вакилиман. Совет даврида 23 феврални байрам куни деб билар эдик. Мактабларда ҳам тантаналар бўлар эди... Байрам эканига чин дилдан ишонганман. Армиядан қайтган акаларимиз, тенгдошларимиз не бир машаққат, хорликларни кўриб қайтгани хаёлимнинг бир чеккасига ҳам келмасди. Чиройли, тоза-озода ҳарбий кийимларда қайтишганда! Яна бирортаси оби-дийда ҳам қилмаган! Шундай бўлиши керакдек қабул қилишганмикан?!

Яна Афғонистон деган бир бало ҳам бор эди. Қанчадан-қанча ота-оналарнинг жигарини кабоб қилган, бу бало. Ўша давр қонунларига кўра, икки ака-уканинг бир вақтда бу юртда хизмат қилиши мумкин эмас эди. Аммо у шунчаки қонун эди... Кўрдик, олти ой фарқи билан ака-укаларни хизматга юбордилар. Ота-онасидан биров сўраб ҳам ўтиргани йўқ.

Бугуннинг аскарлари... Бегонадан мисол келтирмоқчи эмасман: ўғлимни муддатли ҳарбий хизматга юбориш учун розилигим ёзма равишда олинган. «Ортимизнинг исталган жойида хизмат қилишига розиман», деб юрагим тўла ҳаяжон, севинч-ла ёзганман бу розилик хатини.

Юртимиз мустақилликка эришганидан кейин ҳам ота-оналар фарзандларини муддатли ҳарбий

хизматга минг бир хавотир билан кузатганлари бор гап. Чунки шўрнинг сўнгги йиллари армия ҳақидаги ҳақиқатлар юзага чиқа бошлаган, ота-оналарнинг юраги зада бўлиб қолган эди. Қисқа фурсатда уларнинг хавотири ножоиз эканлигини вақтнинг ўзи кўрсатди. Шукрки, бугунлар миллий армия сафларида хизмат қилиш том маънода шараф ишидир.

Нега буларни ёзяман? «Ҳерируд фарёди» ҳарбий дала қиссаси дунёда доврўғи кетган қудратли шўро армиясининг сўнг ҳолига ойна тутган. Ҳамма нарса ҳам кўрингани каби бир текис, тинимсиз такрорлаганларидек дўст-биродар, тартиб-интизом, тенгликка асосланган эмас экан.

Ўқиймиз: «Йўл бўйида эсаётган муздай шамолга монанд тебраниб турибман. Аравасини тўлдириб ўтин ортган афғон хачирини етаклаб ўтмоқда. У юзини аччиқ изғириндан сақлаш учун шарф билан ўраган. Бошида чеккалари бурама миллий калпоқ, устида эса ўзимизнинг аскарча аёлдан қилинган ёпинчиқ.

Дарвоқе, ўтинни қаердан терди экан? Атрофда чўп ҳам йўқ, яқинроқда қуриган ўрмонзор бормикан? Бу қоронғи мамлакатда аҳолининг турмуши қанчалик оғир-а? Оддий халқ учун кўмир ҳам анқонинг уруғи. Уруш, ўзаро низо ва курашлар ўз йўли билан, лекин тириклик учун нон, сув, кийим-бош, ҳаттоки мана шу ўтин ҳам зарурат-ку. Афғон давлати асосчиси Аҳмадшоҳ Дурроний икки юз ўттиз йилдан зиёд вақтдан кейин ҳам ўз юртининг жафокаши бўлишини, қонларга беланишини билганимикан? Тўғрироғи, тасаввур ҳам қилмагандир. Ёхуд Ҳирот гузариди суҳбатдош бўлган зукко мўйсалиф айтганидек, ҳақиқатан ҳам бу юрт узра куёш тўсилганми? Наҳотки, шундай бўлса, шундай қолса...»

Бу парча саксонинчи йиллар тасвири. Ҳозир... Ҳамон ўша манзара, ҳатто баттарроқ: ўтин-чўпсиз қишлоқлар, бемалол буюм каби сотилаётган қизалоқлар, болалар... портлатиб юборилган қизлар мактаби, топталаётган ҳуқуқлар.

Яна **ўқиймиз:** «– Аҳвол чатоқ, – деди у ғамгин. – Дўхтирларнинг гапига қараганда, эски сил касалим кўзгаганмиш. Сени армияга жўнатганларнинг кўзи кўрми? Мол дўхтиримиди. Нима бало, дейишди. Агар ташхислари аниқланса, уйга жўнатишармиш. Менинг эса кетгим йўқ. Ўша бевафо билан бир ерда яшагандан кўра, шу афғонда ўлиб кетганим минг марта афзал. Яна касал бўлиб қайтиб келибди, деган ном билан боришим... Мен бу ерларга севгимни унутиш учун ариза ёзиб келганман, трибуналдан ҳам, отишларидан ҳам қўрққанам йўқ. Севгини унутиш барибир қийин. Яширмайман энди, Райҳона эди унинг исми. Демак, жазойим ўн беш сутка бўлибди-да. Эҳ, дўстим, албатта, Ватанга қайтиш яхши, лекин мен учун оғир. Хазон бўлган ишқимни, мағлубиятимни эслатади, у ерлар. Жамбулда қанд заводида ишлайдиган қариндошларимиз бор, Худо фарзанддан қисган. Уларга тутинган ўғил бўламан. Ота-онам ранжишса ҳам, вақти келиб мени тушунишар...»

Дўстимни юпатиб унга далда бераман: «Худо танангга шифо, қалбингга малҳам берсин, биродар. Муҳаббат бор эканки, куйлайдилар, изтироб чекадилар, уни йўқ деганларнинг қалблари сўқир».

Асарда турфа тақдирлар, турли миллат вакиллари бор. Ана шу турфалик ичида ор-номус, йигитлик шаъни, шараф ягона!

Азиз ўқувчи, сиз темир тобутлар ҳақида эшитганмисиз? Уларни ҳатто очишга ҳам руҳсат беришмасди. Нега шундай қилишар эди? «Ҳерируд фарёди»да бунинг баъзи сабаблари айтиб ўтилади.

Ўқиймиз: «Госпиталда менга ўхшаб даволанаётганлар анчагина. Уларнинг ҳаммаси ҳам жангда яра-ланганлар эмас, балки бу ўлкада авж олган безгак, сариқ, ич терлама каби юқумли касалликлар билан оғриган беморлар. Бу касалликлар ҳам «душманлар» сингари сафимизга қирғин келтириб, очилмас темир тобутларда «уруш» қурбонлари ҳам тез-тез жўнатилиб турилар, улар ҳам жангда ҳалок бўлганлар сифатида қайд этиларди.

Госпиталнинг брезент билан ўралган махсус айвонида жасадлар ўз навбатини кутиб қалашиб ётар, уларни темир тобутга жойлаш қисмларда гуноҳ қилиб қўйган «жаримачи» аскарлар зиммасига тушарди. Улар кун бўйи ўликхонада бўлиб, бу даҳшатли машғулот билан банд эдилар. Баъзилари бунга чидай олмай, ақлдан озган, ўзини осиб, қон томирларини кесиб жонига қасд қилганлар ҳам бўлиб турарди. Тобутларга мурдалар жойланиб, қопқоғи ёпилганда сўнг, қурилиш батальони пайвандловчилари келиб, тобутларни яхшилаб пайвандлаб қўяр, тайёр «юклар» самолётларда Ватанларига жўнатилар эди. Эҳҳе, қанчадан-қанча оилаларни қон қақшатмаган бу «юклар».

Даҳшатли фожиалар... Булар тўқиб чиқарилган эмас, аскар кундалигидан чиққан кечмишлар. Тинчлик замонларнинг фожиаси. Кўп ҳам ошкор қилинмаган. Нега ақлдан озадилар? Сиз ҳам ҳайрон бўляпсизми? Ахир ўликларнинг жони йўқ?! Аммо... Улар оддий аскарлар эди. Ҳарбий хизматга қадар ўлим нималигини билмаган, ўликни ҳам кўрмаган ўн саккиз ва йигирма ёшнинг ўртасидаги йигитлар эди! Инсон тугул жониворларга ҳам озор бермаган бўз болалалар бўлган, айримлари. Шу ёшдаги фарзандингизга эътибор беринг-а?

Бу китобни ўқиш оғир бўлса-да, ўқилишига истардим. Қарашларингизда ўзгариш пайдо бўлади, ишонаман. Кўнглингизда шукроналик ҳиссини зиёда қилади, бугундан миннатдорлик туйғулари қалбингизни банд этади.

Сўзимни асардан бир парча билан мухтасар қиламан:

«Қисматимиздан хавотирда юрагимиз дук-дук уради, аянчли тақдиримизни кутиб кўрқувдан нами қочган лабларимизни ялаймиз. Тиришган пешонамизни турли фикрлар исканжага олади.

Наҳот бўлғуси мурдаларми?
 Ким билсин!..
 Пешонамиз шу қадар шўрми?
 Шундай шекчили!..
 Раҳм-шафқат бўладими?
 Юздан бир эҳтимол!..
 Омон қолсак-чи?
 Бу ўта тасодиф!..

Бу ерда ҳаммамиз учун ягона юпантирувчи сўз «тирикман» сўзи эди. Қандай ҳаётбахш сўз! Пешонага нима битилган экан: ўлимми ёки ҳаёт, бу ёғи ҳали номаълум».

Ҳузурли мутолалар тилаги билан,

**Инобат ИБРОҲИМОВА,
 «Vatanparvar»**

ТАНАЗЗУЛ

КИТОБЛАР
 НАМИҚИБ КЕТГАН,
 ЧАНГ БОСГАН.
 ҚЎЛИНГИЗГА
 ОЛСАНГИЗ НОМИ
 КЎРИНМАЙДИ,
 ПУФЛАСАНГИЗ
 ҲАМ ФОЙДАСИ
 ЙЎҚ. ЎРНАШИБ
 КЕТГАН. ТАРС-ТАРС
 БИР-БИРИГА УРИБ,
 ЧАНГИНИ ҚОҚАМАН.
 АЙРИМ САТРЛАРГА
 КЎЗ ЮГУРТИРАМАН.
 ДУНЁНИ ТАФАККУР
 ЖИМЖИЛОҒИДА
 АЙЛАНТИРГАН
 МУАЛЛИФЛАРНИНГ
 АСАРЛАРИ.

Ҳеч кимга қизиғи йўқ. Бугунги инсоният нафсининг ҳозироқ мукофотланишини истайди. Келажакдаги муваффақиятлар учун вақтини, пулини, кучини сарфлагиси келмайди. Одамларнинг баҳоси ҳам эгаллаган билими, тажрибаси, савияси билан ўлчанмайди. Мини юрган қимматбаҳо машиналари, барпо қилган қасрнамо уйлари уларнинг даражасини белгилайдиган мезонлардир.

Китоблар оламига шўнгиган Баҳовуддин дунёни унутди. Яқиндагина опасига, аммаларига меҳрибонлик қилмоқчи бўлиб турганди. Машинада бориб, уйга олиб келмоқчи, тўйга кетишга таррадуд кўрмоқчи эди. У вақтнинг бошқа ўлчамига ўтди. 3-4 та халтада, ўнгирилларга тегиб қўйилган китоблар, газета ва журналлар билан тўлган чердак – дунёсига айланди.

– Йўлнинг ўртасига тахлаб қўйибсан-ку, – акасининг боши кўриниб, овози эшитилди.

– Бу ердан ҳеч ким ўтмаса, ойда, йилда бир ўтсаларингиз, ёмғир тушмаслиги учун шундай қилдим.

Бир маҳаллар рўзғор тебратиш гарови бўлган бу китоблар, кексайиб ишга ярамай қолган кишилардек том устига улоқтирилганди. Лекин китоблар ўқиган одамнинг сиймосида қайта ёшариши мутолаага мубтало бўлган ҳар бир зиёлига маълум.

Бугун одамлар бундайроқ машинанинг пулига битта телефон олиши мумкин. Арзимаган саёҳат ёки тамаддига ўнлаб, юзлаб китобларнинг пулини ҳеч иккиланмасдан сарфлайди. Лекин тушликнинг ярим пули кетадиган китобни сотиб олиш учун ўй босади. Ўзини энгиб, олди ҳам дейлик. Мутолаа қилиши амримаҳол. Ўқиди ҳам дейлик, ҳаётига қўллаши даргумон.

Баҳовуддиннинг баъзида китобларни ҳаётдан чиқариб ташлагиси келади. Булар реал

ҳаётдан чалғитяпти. Ўқимаганлар бинойидек яшаяпти. Аксариятининг ҳеч нарсадан камчилиги йўқ. Боз устига ўзига алоқаси бўлмаган ишларни ўйлаб, сочини оқартирмайди. Машҳур шоир айтганидек, қалб эшикларини тамбалаб, ҳайвонлардек бахтиёр яшайди.

– Кўп китоб ўқима, яхши аскар бўла олмайсан, – сафдошларидан бирининг бу гапи ҳали-ҳануз қулоқлари остидан кетмайди.

– Сиз китоб ўқийдиган ёшдан ўтгансиз-ку, – амалиётга келган талабанинг надомати ҳар гал ҳайратини оширади.

– Сиз қаторилар уй-жой қилди, раҳбар бўлди. Китоб ўқиб юравермай, ҳаракат қилинг, – «ғамхўр» бўлим бошлиғининг бу таънасини сира унутмайди.

Китоблар чангидан бўғилиб қолган Баҳовуддин бироз нари кетди. Тоза ҳаво истади. Яна ўз ишидан ўкинди – китоблардан қочиб, қандай нафас олиш мумкин?!

Одамлар нафақат китоблардан, бир-бирларидан ҳам узоқлашиб кетишмоқда. Ёнингизда сиз билан бирга яшаётган яқинингизнинг кўнгили кечинмалари сиз учун қизиқ эмас, бироқ юртимизнинг нариги чеккасида яшаётган кимнингдир даласига сигир оралаб кетгани, Ер шарининг бизга қарама-қарши томонида истиқомат қилаётган бирисининг қизи ҳомиладор бўлиб қолганини интернетни ковлаб кузатиб борасиз.

Баҳовуддин навбатдаги халтани ҳам секин-аста бўшатди. Қалин-қалин китоблар. Кўзимизнинг нуруни тўкиб, вақтимизни сарфлаб, дунёни ўзгартирмаган, деб ёзаётганларимиз кунларнинг бирида чердақдан жой олса?! Чанг босиб ётса. Беихтиёр ҳаёлига келган фикрдан қалқиб кетди. Бизнинг бошимизни ҳам уйнинг чердагига қиёсласак, у ерда ўқиган, билганларимиз чанг босиб ётибди. Гарднинг кўплигидан, ҳатто тузук-қуруқ нафас ҳам ололмайсиз.

Миямизни тиниқлаштириши керак бўлган мулоҳазалар тупроқнинг остидан қолиб кетган.

Бир ҳафталар аввал тушига Али Қушчи кирганди. Кўзларини танғиб, сандиқ-сандиқ китоблар билан тўла бир ертўлага олиб тушди. Айримларининг катталиги ёстиқдай келади. Қайси барака топкур нашриёт чоп этган экан?! Ёки эскича китобат усулида тайёрланганмикан?

– Болам, бу китобларни ўқиб чиқишга сенинг умринг етмайди. Ерга термилган кўйи жим тураверди.

– Биласанми, хазинанинг сирини мада? Ундан фойдалана билишда.

У яктаги орасига, қўлтиғига қўл суқиб, миттигина бир китобни олди. Авайлаб, Баҳовуддинга узатди.

– Чалғимасдан мутолаа қил, итоат эт! Дунё сирларини сенга очади.

Али Қушчининг қўлидан китоб ўрнига нур таралиб турарди. Кафтига олар экан, кўзлари қамашиб, қалби, бутун вужуди ёришиб кетгандек бўлди. Баҳовуддин Лавхул Маҳфуз ҳақида ўйлади. Бизнинг аъмолларимиз иллийнда битилганми, сижжийнда?

Бир лаҳзага қаерда эканини унутди. Ўзини томнинг устида эмас, нечанчидир осмонда учиб

юргандек ҳис қилди. Гўё, қаноти бордек. Улуғ сиймоларни бир-бир зиёрат қилди. Аҳмад Яссавий бободан Баҳовуддин Нақшбандийга, Ҳазрат Навоийдан Заҳириддин Бобурга, соҳибқирон Амир Темурдан Жалолиддин Мангубердига, Абдураҳмон Жомийдан дарвештабиат Машрабга, замондош қаҳрамонлар, жон фидолар, Аъзам Ўктам, Асқар Маҳкам, Вафо Файзуллоҳ каби фонийу боқий дунёда яшаётган шоир ва ёзувчилар билан қўл сиқиб кўришди. Бағрига босди. Дуосини олди. У тафаккур самосида кезинаётганди.

Ногаҳоний тўй тараддудидаги оломоннинг ғала-ғовури хаёлларини тўзгитиб, ўзига келтирди. Олдида яна бир ярим халта китоб билан бир уюм газета, журналлар ётарди. Улар орасида ўзи муҳаррирлик қилган журнал сонлари, талабаликдаги мақолалари жамланган нашрлар, сурати чоп этилган саҳифалар бор эди. Расмларга қараб, ўтган 20 йил кўз олдида гавдаланди.

Кўп соддалигига борди. Баҳо олиш учун бирор фан ўқитувчисининг олдида кирса, бироз ҳисоб-китоб қилиб «5»га озгина етмаяпти, бор тайёрланиб кел, деса, мук тушиб ўқиб, тушлиқдан кейин, балларини кўпайтириш учун борарди. Инсофлироғи савол-жавоб қилиб, қўйиб беради. Виждонини юртани ўқимасликда айблаб, чиқариб юборади. Уларнинг «дарди» бошқа эканини кейин тушунди.

Бир гал ўқитувчи «5»ни кўрсатиб, розимисан, деди. Рўпарасида кўхликкина курсдоши жилмайиб ўтирибди. Розилик билдириб, бош чайқади. Кейин нимагадир муаллима «4» қўйди.

– Нега тўрт қўйдингиз?
 – Сенга ёрдам қилдим.

Ваҳоланки, кўрсатгани «3» баҳо экан. «4» ва «5» ларга аллақачон аталганлари йиғиб олинганини кейин билди.

Бир ўқитувчи сессия арафаси китоб сотди. Баҳосини қўйиб берди. У муаллиф бош муҳаррири эканини кўриб, севиниб кетди. Ишга бора солиб, дастхат ёздиришга ошиқди.

– Қанчага сотишди?

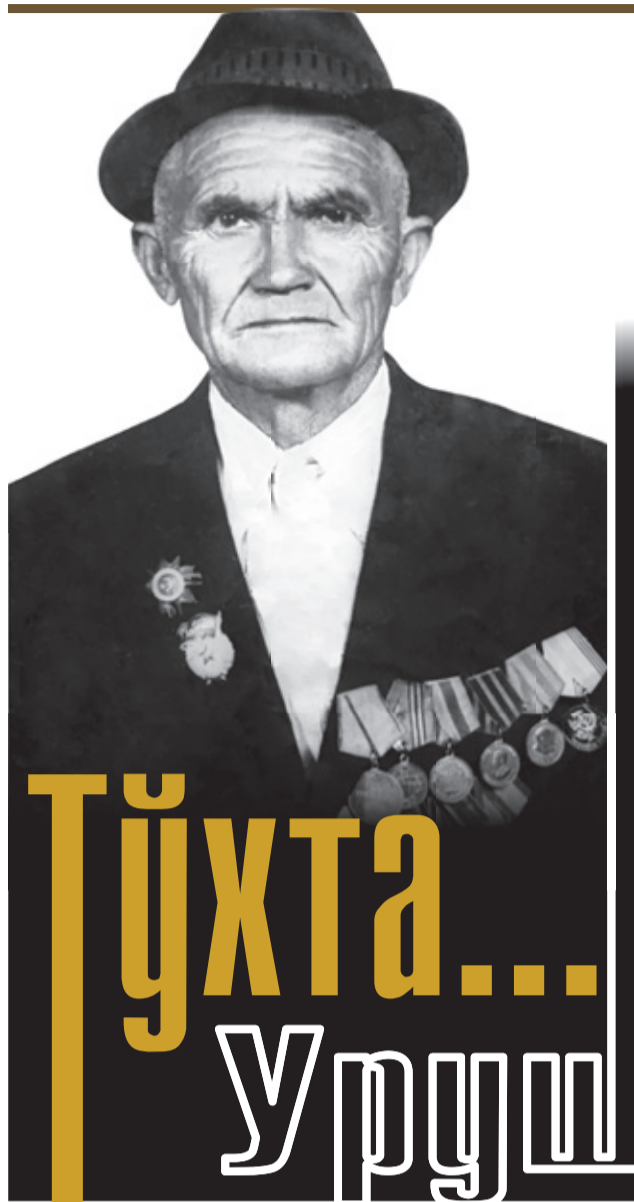
Айтган нарҳини эшитиб, ҳафсаласи пир бўлди:

– Ноинсофлар, талабаларга жабр қилишибди-ку.

Бу ноинсофликнинг бир учуда ўзи ҳам турганини унутган чоғи.

Кексароқ мураббийлардан бири бир пачка оқ қоғоз олиб келиш кераклигини очиб айтди. Сессия маҳали ким қандай тайёргарлик кўргани ҳақидаги саволга «бир пачка қоғоз» олиб келганини билдириб, балого қолай деди. Хуллас, бари ортада қолди. Талабалик йиллари поёнида туғилган чақалоқ бугун университетда ўқияпти.

Хаёлларини йиғштиришга уринаятган Баҳовуддин намиқиб кетган, чанг босган китобларни бироз тартибга солди. Зарурларини саралаб олди. Ҳали ижарада яшаётгани учун барини олиб кетишга журъати етмади. Шоир Ҳусан Мақсуднинг «Ўзинг ижарага берсан шу жонни, ижара уйларда олма, Худойим» сатрларини такрорлай-такрорлай пастга тушиб, тўй тараддудидаги оломонга қўшилди.

ОҚТУТ

2022 йилнинг 26 декабри эди. Қиш айна авжига чиқаётган пайт, кун кичрайиб – тун қудратли қучоғи етганича дунёни эгаллаган дамлар. Икки кун ялдо туни ҳақида суҳбат қизиди. Болалар икки кун бу сирли Тун ҳақида сўрайвериш ҳоли жонимга қўймади. Қирқ йилча олдин мен ҳам шундай қилган бўлсам керак. Ялдо туни воқеалари Ўрол Бой Кенжанинг қизгин ва ғаройиб ҳикоялари эди. Эшитиб, тавба, гоҳида қўрқув билан кулардик. Узоқ вақт уйқу ҳам келмасди. Ниҳоят, бугун ялдо туни билан янаги йилгача хайр-хушладик.

Эрталаб соат ўнлар атрофида бўлишига қарамай, совуқ этни жунжиктиради, чимчилаб-чимчилаб оляпти. Қиш чилласи қишлоғимизга келганини шундай билдиряпти. Ер бағрини оппоққина қор қоплагандек... Қиров пешингача ўзини кўз-кўз қилиб, кеткиси келмади. «Ҳа, бу қиш...» дейман келган Бугунга. Қиш... Ерга озгина бўлсам қор ҳам олиб келганинда эди. Сен билан қалин ошна тутинардик. Янги йилга зўр совғанг бўларди. Ҳа, майли, барибир омон бўл!

Қўлимдаги Ташкентнинг Чорсу бозори расталаридан сотиб олган бежирим ёзғичимга қараб: «Қани, бугун менга қандай сатрлар берасан?» – дедим. Одатдагидек, нигоҳим онам Менгсулув момо экиб парвариш қилган Оқтутга йўналди. Суҳбат бошланса, ё ёзғич билан бирор воқеага киришсак, онам эккан шу тут бирдан ўзига чорлайди. Унга ёзу қиш, баҳору куз бирдек кадрдон. Унинг соясида, атрофида камида қирқ-эллик йил қанчадан-қанча дostonлар, ҳикоялар, қиссалар сўзланган. Баъзида унинг теварагида кичик бир кинотеатрни тўлдирадиган одамлар тўпланарди. Ҳозир гоҳида акаларим, опаларим келиб қолса, шу манзара кичикроқ тарзда такрорланади. Баъзан шундай пайтлари, тутга: «Мендан кўра сен кўпроқ хурсанд бўлдинг-а», – дейман.

Ёзғич тузадиган сатрларда воқеалар пайдо бўлишидан олдин шу Оқтут тагида ўзим ясаган эски курсини қировдан тозалаб, бирпас ўтирдим. Совуқ ҳалиям кетгани йўқ. Назаримда, ёзғичда нимадир пайдо бўла бошлади.

ЖАНГЧИ ВА УРУШ

Бундан йигирма етти йил олдин Суюн бобо Эшонқул ўғли билан Тўхта тоға Бектемир ўғли уйимизга, отамнинг олдига келганди. Оқтутнинг соясида жой ташлатиб учови анча суҳбатлашганди. Дастурхон ёзилди. Чой-пойга қараб, уларнинг хизматида бўлдим. Улар айтаётган воқеалар қадимий Эртақ каби эди. Гуруннга Уруш кириб келди... У Иккинчи жаҳон уруши эди. У тўғрида фақат дарсликларда ўқигандим. Аммо бу суҳбатдошлар ўша фалокатли Урушнинг ўзини кўрган, унинг фожиаларга тўла ичкари-сидан омон чиқиб келган Одамлар эди. Суюн бобо ҳарбий комиссариатда қақриқ тарқатувчи бўлган экан. Отам... ўша дунё талатўпига бориши учун олти ёш етмабди, Тўхта бобони эса 1942 йил ўн етти ёшга кирганда шу урушга олиб кетишибди.

ИККИ ОРА БИР МИЛТИҚ

1942 йили Тўхта малимнинг ота-онаси ўғлини бирор университетга ўқишга эмас, қирғинбаротлар макони урушга йиғлаб-йиғлаб кузатган эди. Тўхта малим: «Ахийри, Курск деган жойга келиб тушдик. Ўрта Осиёдан борган йигитларга икки ора-икки ора биттадан милтиқ берди. Баъзи бировлар жангда милтиқсиз ўлиб кетди. Нима қилишни билмай, жуда ҳайрон ва қаттиқ қўрқувда эдик. Душман билан қуролсиз қандай уришишни билмасдик. Эй, қандай оғир кунлар эди-я... Эсласам, ҳозир ҳам титрай бошлайман».

Худди шундай ҳикояни Чироқчи туманининг Янгиобод қишлоғида машҳур чавандоз Райим бобомдан ҳам эшитган эдим. У киши ҳам генерал Власов дивизиясида қуролсиз жанг қилган. Аммо кўплаб аскарлар қатори милтиқ ҳам ушламай, ноилож асир тушиб қолган экан.

Бизга генерал Власовни «сотқин», деб ўқитишган эди. Ёлғонлар қирқ ё саксон йил бўладими, барибир чиқиб келаверар экан. Бирор дарликда ўзбек аскарлари Иккинчи жаҳон урушида икки ора-икки ора бир милтиқда душман билан жанг қилгани ёзилмаган. Бировни бундай алдамаслик керак-да, муаллифлар! Ҳозир, генерал Власовга ҳам раҳим келяпти.

Ҳа, айтгандай, ўша фалокатли урушда Райим бобомнинг элга донғи кетган Кўк қашқаси ҳам иштирок этган. Ҳеч ким уни бошқаришни удалолмагани учун бечора тулпорни бичиб ташлашибди. Майли... у фожиали воқеани алоҳида ҳикоя қиламан. Бу ҳикоямиз икки ора милтиқ воқеасига бағишланди.

ТАНК АСКАРИ

Тўхта малимнинг ҳикояларидан қуруқ қолмаслик учун бўшаб қолган чойнакка шошиб чой дамлаб келдим. У пайтлар газ тақчил эмасди. Югуриб-югуриб хизмат қилишдан чарчамасдик. Бу гал чой кўтариб келганимда Тўхта малим Т-32 танкида механик ҳайдовчи бўлиб урушга кирганларини айтиб бераётганди. Кенжа бобо ва Суюн бобо берилиб тинглаётганди. Ҳикоянинг қизиқ жойидан қуруқ қолгандим.

Тўхта малим урушни гапиришда давом этарди.

– Немисларнинг қурол яроқлари бизникидан анча илғор эди. Полвеч деган украин қуролдош дўстим билан 1942 йилдан 1948 йилгача бир жойда хизмат қилдик. Уруш... деса ҳалиям таним титраб кетади. У кино эмас. Унда ўлим осмондан снаряд, бомба бўлиб ёғилади, дайди ўқ бўлиб тўсатдан жонни олиб кетади. Ёнгинангда сўзлаб ўтирган оғайнинг бирпасда кўз ўнгингда ҳалок бўлади. Ҳаммасини иложсиз кўриб турасан, ҳеч нарса қилолмайсан. Шу ўлим ҳар лаҳзада ёнингда турганини ҳис қиласан. Урушдан тирик қайтишинга ишоналмайсан. Ким ҳам ўйлабди ўртамеёна темир қути Т-32 танкида немисларни қувиб Берлингача боришимни. Урушнинг оти ўчсин-а! Қанча дўстларим, танишларим, ёшу қари, эркага аёл унда ўлиб кетди. Ҳалабанинг ўзи бўлгани йўқ.

Эй, гоҳида кўзимни юмсам... фронтда бирга душманга қарши қон кечиб елкама-елка уришган дўстларим кўринаверади. Эй, яраланиб оёқсиз, қўлсиз, мутлақо кўрмай қолганларнинг сон-саногии йўқ эди. Осмондан учоқлар ташлаган бомбалар остида қанчадан-қанча халқ қирилиб кетди. Мен украин дўстим Павлеч билан Т-32 танкида Берлингача бордик.

Тўхта малим украинлик қуролдош дўсти Павлеч билан 1994 йилнинг июнь ойи охири-

гача борди-келди қилиб турган экан. Ўша йили охири марта борганида урушда бўлган жойларни бирга зиёрат қилишибди. Дўстининг оила аъзолари билан расмларга тушибди.

АСКАР ВА МАЪРИФАТ

Тўхта малимнинг айтганларини бирма-бир кўз олдимдан ўтқардим. Яхшиям, урушни кўрган, қақшатқич жангларда иштирок этган ҳақиқий аскарни кўриб, ҳикояларини эшитиб қолган эканман. Оқтут тагида узоқ суҳбатлар қурган ўша кадрдонларим энди бу дунёда йўқ. Шунча йиллар ўтиб, ҳозир тарихни қайтадан махсус ўрганипман.

Тўхта малимнинг ўғли Қосим аканинг уйига бориб, у кишининг ҳаётини кўпроқ билиш учун суриштирдим. У киши сўз бошлади: «Отам 1925 йил 1 январда туғилган. Урушда қатнашганини биласан. Ҳарбий хизматдан 1948 йили қайтган. Келгач, техникумда ўқиган. Тўқбойдаги Максим Горький мактабида муаллим бўлиб ишлаган. 1959–1960 йиллари Чимқўрғон сув омборининг қурилиши бошлангач, ҳозирги янги қишлоғимизга кўчиб келганмиз. Шу йилларда Лутфий номидаги 42-ўрта таълим мактабида иш бошлаган. Оқробот мактабида ҳам бир-икки йилча малимлик қилган.

Жиян, эринмасдан Наврўз укамниқига борсанг, барча расм ва урушда кўрсатган қаҳрамонлиги учун берилган орден-медаллари турган бўлса керак. Ҳавода йўқ бўлиб кетган бўлмаса... Бир бориб кўр, турган бўлса, расмга тушириб оласан».

Урушнинг ичида юрган, жанг қилган кекса аскар 1980 йиллар охирига қадар «фуқаро ҳимояси» бўйича бизга ҳам дарс берганди. Кесайиб қолган пайтлари ҳам жуда дадил, енгил юрарди. У аскар – ҳақиқий маърифатчи эди.

УРУШ ХАРСАНГЛАРИ

Мактабимиз ҳовлисида Иккинчи жаҳон урушида ҳалок бўлганлар ва дараксиз кетганлар номлари битилган ёдгорлик бўларди. Ҳар 9 май куни уларнинг хотирлаш куни ўтказиларди. Ўқитувчилар сўзга чиқар, ўқувчилар шеър ўқирди. Урушдан омон қайтган бир неча совиқ аскарлар кўрган-кечирганлари ҳақида сўзлаб берарди. Тўхта малим албатта, бу анжуманининг бош қаҳрамонига айланарди. Сўз навбати келганда... кўпинча пича вақт жим турарди-да: «Урушнинг оти ўчсин! Қанчадан-қанча қишлоқдош навқирон йигитларимиз урушдан қайтмади. У ерда биргина ўрис жанг қилгани йўқ. Ўзбек, украин, қозоқ, қирғиз, туркман, тожик, грузин, озарбайжон, беларусь, татар, бошқирд, чечен, якут – шу миллатларнинг барчаси елкама-елка туриб, оиласи, жонларидан кечиб душман билан қақшатқич жанг қилганди», – дерди тутилиб-тутилиб. Сўнгра бирдан кўзларидан ёш куйилиб кетарди. Бошқа гапиролмай қоларди...

Тўхта малим ҳақида маълумотлар йиғаетиб, бир неча кун бошқа оламга кириб қолдим. Урушда кўрсатган қаҳрамонликлари учун мукофотланган орден-медалларини кўрмадим. Аммо бир эски суратини топдим. Унда ўн иккита орден ва медаль кўксини тўлдириб турарди. Улар: «Прагани озод қилишда иштироки учун», «Берлинни озод қилишда иштироки учун», «Жасорати учун», «Германия устидан қозонилган ғалаба учун» каби нишонлар эди. Сурат хиралиги сабабли қолганларини аниқлай олмадим.

Фарзандларимга дейман: «Ватан ҳимоячилари ўлмайди, улар доимо авлодлар қалбида яшада давом этади». Улардан бири: «У киши шундай қаҳрамон бўлса, нега гапиролмай йиғлайверади?» деб сўрайди.

Биз ҳам бир пайтлар ёшлигимизда шундай ўйлардик. Бир-биримизга савол берардик. Ўрол акам: «Бу ёшлар бир буюк жангчининг юзидан думалаб тушаётган уруш харсанглари. Ҳақиқий урушни кўрган аскар шундай йиғлайди», – дерди.

Сиз ҳам кексалар нега «ҳамиша тинчлик бўлсин, дейверади» деб сўраманг. Уни дуога қўшиб, сиз ҳам такрорланг. Ҳеч кимнинг юзларида уруш харсанглари думаламасин! Мен ҳозир уларни оғриқлари билан жуда чуқур хис қиляпман. «Ҳамиша тинчлик бўлсин!»

**Сирожиддин ЖУМАНАЗАР,
 ЎЗМУ тарих факультети талабаси,
 Қамаш тумани 27-мактаб ўқитувчиси**

Нотикликнинг бир қанча турлари бор. Булар ижтимоий-сиёсий, академик, диний, суд нотиклиги, ҳарбий ва ижтимоий-маиший нотиклик. Булар ичида алоҳида ажралиб турадигани ҳарбий нотикликдир. Тинчлик шароитида ҳам давлат бошқаруви, ҳатто уруш шароитида ҳам қўшинни бошқаришда нотиклик санъатининг алоҳида ўрни бўлганлигига узоқ асрлик тарих гувоҳ. Чунки кўзланган мақсад бу стратегия бўлса, уни амалга ошириш йўллари бу тактикадир. Демак, ҳар қандай стратегиянинг таъсирчан механизми бу тил тактикасидир.

Ҳарбий нотиклик моҳият эътибори билан жанговарликни, хитоб ва даъватни англатади. Шунинг учун ҳам машҳур Рим нотиғи Марк Туллий Цицерон «Тарихда ё яхши ҳарбий саркарда ёки нотик бўлиш керак», деган. У кўриб кузатгани ва англаб етганидан сўнг шу фикрга келгани аниқ. Нотиклик ва ҳарбий соҳадаги фаолият ўзаро узвий боғлиқдир. Чунки нотиклик санъати жангда ғалабани таъминлашдаги муҳим омиллардан саналади.

Соҳибқирон Амир Темур ҳам жанг санъатида, бошқарув тизимида нотикликнинг алоҳида ўрнини эътироф этгани ва амал қилгани бежиз эмас. Жангда ғалабанинг гарови ўзига ишонч билан боғлиқ бўлгани каби сўзга ҳам бевосита боғлиқ. Қўмондон қўшинига ўз нутқи орқали ишонч руҳини берса, у дадил ҳаракат қилади ва зафар қучади, акс ҳолда, мағлубиятга учрайди. Шунинг учун ҳам нотикликнинг асл моҳияти ишонтириш орқали таъсирлантириш санъатидир.

«Темур тузуклари»ни нутқ санъатининг ноёб намунаси дейиш мумкин. Кейинги авлод темурийзодалардан бўлган Заҳириддин Муҳаммад Бобур соҳибқирон Амир Темурнинг жанг санъати ва бошқарув маҳоратидан ташқари, ўз сўзи, нутқи ва воизлик маҳоратига эга бўлганини ҳам эшитган, билган. «...ҳар ким ўз сўзига эга бўлсин, ишини билиб ўзи қилсин, яъни раият подшоси айтган сўзини, қилган ишини ўзи айтади, ўзи қилади...» деган «Темур тузуклари»даги битиклар ҳам ўша даврда нотиклик санъатининг рутбаси юқори бўлганини билдиради.

«Яхши нутқ эгаси – уқувли, қатъиятли, ўзига ишонган бўлиши даркор, чунки ваъзхонлик – куч. Воиз бўлиш учун, сўзнинг қудрати ва сеҳрини эгаллаш лозим. Амир Темурнинг қудрати, аввало, унинг донишманд фикрларида, маслаҳатли кенгашлардаги сўзланган нутқларида намоён, чунки XIV асрда марказлашган феодал давлатни тузиш, улкан қўшинга саркардалиқ қилиш учун ҳар тарафлама билимдон, қатъиятли, воиз-шахс бўлиш лозим эди», деб ёзади А. Арипова ўзининг «Иқтисодий нутқ асослари» ўқув қўлланмасида.

Ушбу сифатларни ҳеч иккиланмасдан Заҳириддин Муҳаммад Бобур ҳақида ҳам айтиш мумкин. Ҳинд халқининг буюк давлат арбобларидан Жавоҳарлаъл Нерунинг ушбу мулоҳазаси ҳам юқоридаги фикримизга далилдир: «Бобур дилбар шахс, Уйғониш даврининг типик ҳукмдори, мард ва тadbиркор одам бўлган. У санъатни, адабиётни севарди, ҳаётдан ҳузур қилишни яхши кўрарди...»

Бобурнинг нутқий маҳорати ҳақида муфассал маълумотни шоҳ ва шоирнинг қизи Гулбаданбегимнинг «Ҳумоюннома» асаридан олиш мумкин.

1527 йили Бобурнинг Ҳиндистонда Рано Санго билан жанги олдида қўшинлари орасидаги вазият азиятга сабаб бўлади. Боши қовушмаган жангчилар орасида ихтилоф ва тарқоқлик бошланади. Шунда Бобур лашкарга қарата жонли, таъсирчан нутқ ирод қилади. Гулбаданбегим «бунга мажлисдагиларнинг ҳаммаси рози бўлишиб... томиримизда бир томчи қонимиз қолгунча курашамиз, деб қасам ичадилар...» деган далилни келтиради: «Ҳар кимки ҳаёт мажлисига кирибтур, оқибат ажал паймонасидин ичкусидир ва ҳар кишиким, тириклик манзилига кирибтур, охир дунё ғамхонасидин кечкусидур, ёмон от билан тирилгандин, яхши от билан ўлган яхшироқ... Тангри таоло бу навъ саодатни бизга насиб қилибтур ва мундоқ давлатни бизга қарийб айлабтур. Ўлган шахид ва ўлдурғон ғозий, барча Тангрининг каломи билан онт ичмак керакким, ҳеч ким бу қатолдин юз ёндирур хаёл қилмай, то бадандин жони айрилмағунича, бу муҳораба ва муқотиладин айрилмағай...»

МИРЗО БОБУРНИНГ ҲАРБИЙ НОТИКЛИК МАҲОРАТИ

Бобурнинг ушбу оташин, жанговар нутқидан сўнг барча аскарлар яқдил ҳолда, жам бўлиб, жангга киришган.

Жанг олдида лашкарни руҳлантириш уларда ғалабага нисбатан ишонч туйғусини уйғотиш тажрибали қўмондонларнинг фаолиятида синашта бўлган. Наполеон Бонапарт жангга киришишга тайёр турган қўшинга қарата шундай дейиши одат бўлган: «Жангда ўлишни ҳамма эплайди. Мард ва жасур жангчиларгина тирик қолади. Менга ўлигингиз эмас, тиригингиз керак. Шундай экан, барчангизга ўлмасликни буюраман, олға!»

Бобурнинг нотиклик маҳоратига мисол сифатида шунга ўхшаш яна бир ҳолатни кузатиш мумкин. Ҳиндистонда давлатчилик сиёсатини мустаҳкамлаш, майда-майда феодал, рожаликларга бўлиниб кетган юртни яхлит давлатга айлантириш, ўлка вилоятларини марказий салтанатга бирлаштиришда ҳам у риторик санъатнинг имкониятларидан фойдаланган.

Бобур Мирзонинг ҳарбий маҳорати ва нотиклик санъати имкониятларини билиши жангу жадалларда қўл келганига Ҳинд ва Афғон замини сари ҳарбий юришларида яққол кўринади. 1525 йилда Бобур Рано Санго билан иттифоқ тузиб, Шимолий Ҳиндистонни эгаллаш мақсадида Иброҳим Лўдийга қарши жангга кирди. 1525 йил кеч кузда Бобур Панжобни бўйсундирди, 1526 йилда Панипат қишлоғи яқинидаги биринчи жангда Бобуршоҳ қўшини Деҳли султони Иброҳим Лўдийнинг ўқаси Маҳмуд Лўдий қўшини устидан ғалаба қозониб, Бенгал шоҳи Нусратшоҳ билан дўстона алоқаларни ўрнатди.

1526 йил апрелдаги Панипат жангида Бобур асосий рақиби, Деҳли султони Иброҳим Лўдийнинг 100 минг кишилиқ қўшинини ўзининг 12 минглик аскарлари билан тор-мор қилиши ақлга сиғмайдиган ҳол. Ун икки минг аскар орасида юз минг қўшинга қарши жангга кириш мушкул эканини ўйлаб, талмовсираш бошланади. Уй-жойини қўмсаб, оила ва фарзандлари дийдорини кўрмасдан беҳуда ўлиб кетиш хавфи аскарларни чўчитади. Жангга киришдан бўйин товлаганлари ҳам бўлади. Бундан аччиқланган Мирзо Бобур ўз жаҳлини сездирмасдан от устида тикка тургани ҳолда аскарларига шундай мазмунда мурожаат қилади: «Ораларингизда ўлмайдиган, абадий тирик қоладиганингиз борми?» Ҳамма жим. У давом этади: «Қуёш ботиш учун чиқади, одамзод ўлиш учун туғилади. Бу айни ҳақиқат. Ит ҳам ўлади, йигит ҳам ўлади. Лекин уларнинг ўлими орасида фарқ бор. Ит нафси сабаб ўлса, йигит ҳамиятини, юртини, ор-номусини ҳимоя қилиб, жон таслим этади. Йигит киши ўз элини, Ватанини, шон-шавкатини, дин-диёнатини, она тупроғини кўз қорачиғидек асраш йўлида вафот этса, бу шарафли ўлимдир. Авлодларнинг эрки, тинч ва осойишта яшашидан улуғ неъмат борми ўзи? Енгсак, ғозиймиз, мабодо қазо қилсак, шахид ҳукмидамиз». Буни тинглаган аскарлар бир неча сония жим туришади. Бироздан кейин бутун оламини тутгудек наъра тортишади. «Биз жангга тайёرمىз, биз албатта енгамиз!» Аскарлар қилич ва найзаларини баланд кўтариб, жангга шайлигини билдиришади. Ана шу нутқий хитоб, жанговарлик руҳи билан суғорилган даъватнома нутқ Деҳлини эгаллашга, 1527 йил мартда Бобур Сикри яқинидаги жангда ражпутлар сардори Рано Санго қўшинини тор-мор этиб, бутун Шимолий Ҳиндистонни бўйсундиришига сабаб бўлади.

Заҳириддин Муҳаммад Бобур нафақат ҳарбий нотикликда, балки умуман, воизлик санъатида юқори чўққига эришган маҳорат соҳиби эди. Бобур ўзи ва сўзи жоиз бўлган воиздир. У кимга, нима ҳақида, қачон, қаерда, қандай қилиб, муҳими, қанча айтишни тақозо қиладиган санъат моҳиятини билган ва амалда қўллаш олган шоҳ ва шоир саналган. Унинг назарида инсоннинг ўзлиги учун кўзгу унинг сўзигидир.

Сўзингким хизр суйидин нишондур,
 Вале ул суе киби мендин ниҳондур.
 Ҳар вақтке кўргасен менинг сўзумни,
 Сўзумни уқуб англагайсен ўзумни.

Англашиляптики, кишининг нутқи унинг хулқининг кўзгусидир. Чунки инсоннинг ўзига қараб кутишни, сўзига қараб кузатишни халқимиз жуда яхши билади.

Бобур таъбирича, «...ўзни ёндоштуруб ўзинг бирла, сўзни чирмаштуруб сўзунг бирла...»; ўзгани ўзингга «ёндоштиришинг» ғалаба гарови, «инсонлик нишони сўзламоқ» эканлигини у чуқур идрок этади.

Ўзининг ижодий фаолиятида ҳам воизлик санъатининг муҳим бир бўғини риторик мурожаат шеърӣ санъатидан ҳам унумли ва ўринли фойдаланди. Навоий поэтикаси бўйича йирик мутахассис Ёқубжон Исоқовнинг мазкур санъат ҳақидаги фикрларида ҳам шунга ишора бор: «Риторик мурожаат – қадимги даврларда (Юнон-Рим) нотиклик санъатининг муҳим жиҳатларидан бири бўлган. Риторик мурожаат бадиий адабиётда услубнинг ҳиссий-ляптики таъминловчи омиллардан бирига айланган». Англашил-ляптики, риторик мурожаатдаги тингловчига қаратилган нидо, хитоб тарзидаги поэтик мурожаатлар Бобур ижодига ҳам жило бергани рост.

Адабий меросимизда қўлланилган Оллоҳ, Ё Раб, фалак, соқий, муғанний, сабо, ошиқ, маъшуқа, агёр каби анъанавий характердаги риторик мурожаатлар фониди Бобур мирзо юрт соғинчи, илмга даъват, жанговар хитоб, рақибга қарши даъват мазмунини ҳам сингдирган.

Умуман олганда, жанговар ва тинчлик шароитида ҳам нутқнинг ўрни борасида сўз кетаркан, Бобур мирзонинг ҳаётӣ ва ижодӣ фаолияти бунга мисолдир. Стратегик мақсадларни амалга ошириш тилни қўллаш тактикаси билан боғлиқ бўлган айни замонда Бобур мирзо қарашлари ижтимоий моҳият касб этиши тайин.

Раҳимбой ЖУМАНИЁЗОВ,
 Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

ОИЛАВИЙ ҚОИДАЛАРИМИЗ МУКАММАЛМИ?

Замонавий оила ҳақидаги тушунчамиз қадимий қадриятларимиз билан мутаносиб келадими? Замон талаби даражасида ўзгараётган оилалардаги тартиб-қоидалар, айниқса, урф-одатлар ўзгариётими? Агар ўзгараётган бўлса, уларнинг қайсиларини қўллаб-қувватлаш ва қайсиларидан воз кечиш керак?

Статистик маълумотлар оилавий ажримлар сони йилдан йилга ортиб бораётганини кўрсатади. Бу ўсиш даражаси бутун жаҳонда ҳам шундай. Масалан, 2022 йилнинг 9 ойида оила қуриш салкам 5 фоизга камайган ва шу даврда оилаларнинг ажралиши салкам 19 фоизга кўпайган. Ушбу рақамлар ҳаммамизни ташвишга солиши мумкин. Чунки оила институтининг кризис нуқтасига қараб кетиши тезлашмоқда. Жаҳонда биргаликда яшаб, аммо

расмий оила қуришга шошилмаслик ҳолати кундан кунга кучаймоқда.

Яқин йилларда оила қуриш ёшини кўтариш масаласида кўп гапирар эдик. Сабаби ёшлар оила ва унинг ташвишларини ҳис қилиши ғоятда муҳим. Бу, албатта, катта шаҳар, замонавий коммуникация, алоқа воситалари яхши ривожланган жойларда аниқ сезилмоқда. Қишлоқларда ҳали ҳам «тезроқ уйлантириб қўйиш керак», деган тушунча тилдан тушгани йўқ.

Оила қуриш қачон, қай ёшда бўлиши керак, деган савол ҳаммани қизиқтиради. Америкада бир вақтлар бу ўртача 28,5 ёш, Европада 25-27 ёшларга тўғри келар эди. Бу ўша юртлардаги ёшларнинг ўзаро эркинлиги, ҳаётда ўз ўрнини топмасдан уйланиш ўта масъулиятсизлик эканини сезишида эди. Бизда бу масала ёшларнинг ўзлари томонидан ҳал қилинмайдиган ҳолатга кўчиб кетганди. Хайриятки, энди йигитлар уйланиш масаласига жид-

дий ёндашмоқда. Аммо ҳали бу борада муаммолар оз эмас. Чунки улар ота-онасининг «кечаги», эскича тартибда қурилган оиласидан мустақил ҳаётга қадам ташлаяпти. Демак, уларни ҳали кўп йиллар «одат» тушунчаси чеклайди ва бу «одат» доирасидан анча ёшга етиб уйланган бўлишса ҳам чиқолмай юради. Ёшлар янги қўрғон барпо этиш жараёнида оила психологияси, эр ва хотин орасидаги психологик мутаносибликлар масаласида яна ўша уйда, ўз оиласида кўрганидан, эшитганидан нари ўтолмайди. Ёшларнинг ўта катта фоизи ўзининг тор билим доирасидан чиқолмай, кинолардаги оилавий муносабатларни сюжет юзасидангина томоша қилади-да, тарбиявий омилларга синчковлик билан эътибор бермайди. Уларнинг наздида оила – икки шахснинг ўзаро ҳаётий бирга яшаш тарзи ва жамиятда қабул қилинган минг-йиллик урф-одат ҳолос. Бу ўринда биз, шарқликлар орасида авж олган умумий оила, яъни ота-она билан бирга яшаш тарзи ёшларни кўпинча масъулиятсизликка ўргатади, улар ажраланиш, деган фикрга келган пайти қайнона ва бошқа оиладаги катталар можароларнинг ўсиш даврини аллақачон сезишса-да, албатта, келин айбдорлиги олдиндан «пишириб» борилади. Биргина оилада ўғил туғилмаганда келиннинг айбланиши шунга яққол мисолдир.

Оилада негадир келин шахсини инobatга олмасликка ўрганиб қолганмиз, бу шахс ҳам қайсидир бир оиланинг азиз фарзанди, унинг ҳаётда ўз фикри, ўз ўрни борлигини тан олмаймиз. Жуда кам ҳолатларда улар билан ҳисоблашамиз. Келинлар бирор олий ёки ўрта махсус таълим муассасини битирган бўлсагина, баъзан унинг ишлаш ҳуқуқи ва ўз фикри борлиги тан олинади.

Оилаларнинг ажралиш масаласида оқибати билан эмас, унинг сабаблари билан курашиш лозим. Шу хавф ёқасида турган оиланинг яшаб кетиши учун маҳалла фаолларининг саъй-ҳаракатлари, айниқса, суд томонидан олти ой, бир йиллаб ажрашмасликка муддат берилишидан аввал, оила қуришдан олдин жиддий талаб, синовлар ва ҳаётий имконлар қўйилиши керак. Ёшлар оила барпо этишга қарор қилдимиз, уларга мана шу онда синов, танишиш, билиш, ҳаётий муомала тажрибасини орттириш муддатини кўпроқ бериш зарур. Бизда эса оила қуриш олдида қисқа вақт берилади-да, улар икки-уч маротаба учрашадими-йўқми, дарров тўй тараддуди бошланади. Ажралишда эса олти ойлаб вақт берилади, улар аллақачон бир-бири билан

бирга яшай олмайдиган ҳолатга келганига қарамай, икки мустақил ва эркин шахсни турли йўллар билан бирга яшашга ундаймиз.

Аслида ёшлар бир-бирини қанчалик яхши таниб, билиб олса, бахт қасрини қуришга мустақкам ишонч ҳосил қилса, кейин ниқоҳланишга розилик бериш, янги оилани жамият олдида қайд қилиш керак. Бу икки шахснинг ўта хусусий ҳаётий фалсафаси, инсон эрки ва ҳуқуқлари билан боғлиқ тушунча. Мен ёки бошқа бир киши жамиятнинг талаби билан ўзига ёқмаган киши билан бирга яшашга мажбурланиши мумкин эмас. Шундай экан, бу масалани жамият, миллат ва халқимиз маънавий бойликлари, қадриятлари асосида ҳал қилиш зарур. Инсон қадри ва унинг ҳақ-ҳуқуқлари ҳурмат қилиниши соғлом ижтимоий муҳит билан чамбарчас боғлиқ.

Биз оила муқаддас деган иборани кўп ишлатамиз. Давлат бор экан, одамлардаги минг йиллик тушунча эмас, давлатнинг қонунлари муқаддас бўлиши керак. Демак, давлатдаги оилага боғлиқ қонунлар ҳам муқаддасдир. Шундай экан, бугунги кунда ноқонуний оилалар тузилишига чек қўйиш вақти келди. Ҳар бир шундай ҳолат синчиклаб ўрганилиб, унинг орқасидан вужудга келган ҳодисалар таҳлил қилиниши, қонунларда кўзда тутилган бандлар билан қатъий жавобгарликка тортилиши лозим. Бу билан норасида болалар етим қолишининг олди олинади.

Ҳозирги ажралаётган оиладаги бола аёл билан кетса, бобосиникида яхши парваришда бўлиши мумкин. Аммо аёл бошқа турмуш қурса, бу ҳолатда оиласидан ажралган болалар яна бошқа бир авлоднинг оиласига бегона бўлиб боради. Ўша оила қариндош-уруғлари «келинимиз билан келган» деган иборада болани ўз авлодига қўшмайди ва бола бир умр бошқа авлод кишиси бўлиб ўсади.

Туркий халқлар авлодни ота томонидан сўрайди. Бунинг тарихий томирлари кенг. Қадимда ота-боболаримиз «биз фалончиларданмиз» деган тушунчани ғурур билан таъкидлаганлар. Бу болаларнинг руҳияти дадил ўсиши, кейинчалик ҳаётда ўз ўрнини топиши, ўзлиги, Ватанига таянишида катта психологик аҳамиятга эга. Фарзандлар ҳаётида бу тушунчанинг суянч бўлиши, бобомерос хислатлар фақат мустақкам оилада шаклланишини унутмайлик.

М. ЙЎЛДОШЕВ,
Қуроли Кучлар академияси ўқитувчиси,
психология фанлари номзоди

ХАЛҚ ВА АРМИЯ – бир тану бир жон

Чирчиқ олий танк қўмондонлик-муҳандислик билим юртида Чирчиқ шаҳрида жойлашган 24 та умумтаълим мактаби ўқувчи-ёшлари учун очик эшиклар куни бўлиб ўтди. Ҳарбий прокуратура билан ҳамкорликда ўтказилган тадбирда 400 дан ортик ўқувчи-ёш қамраб олинди.

Muallif suratga olgan

Тадбир доирасида курсантлар, муддатли ҳарбий хизматчилар ва ўқувчи-ёшлардан таркиб топган жамоалар ўртасида «Заковат» интеллектуал ўйини, спортнинг «Стол тенниси», «Қувноқ эстафета» ва «Турникда тортиниш» турлари бўйича беллашувлар ўтказилди. Мусобақа якунига кўра, ғолиб жамоа ва иштирокчилар билим юрти раҳбарияти томонидан диплом

ва эсдалик совғалар билан тақдирланди.

– Сўнгги йилларда мамлакатимизда олиб борилаётган кенг кўламли ислохотлар натижасида миллий армиямизнинг қиёфаси ва салоҳияти тубдан ўзгариб бормоқда. Бугунги кунда Ўзбекистон Қуролли Кучлари мамлакатимиз хавфсизлиги ва барқарорлигини, сарҳадларимиз дахлсизлигини таъминлашга қодир бўлган, ҳаракатчан

ва пухта қуролланган қудратли кучга айланди, десак, муболаға бўлмайди, – дейди майор Соҳибжон Деҳқонов. – Дунёда юзага келган ҳозирги мураккаб вазиятда Ватанимиз мустақиллиги ва суверенитетини, унинг ҳудудий яхлитлигини таъминлаш, энг қимматли бойлигимиз – жамиятимизда ҳукм сураётган тинчлик ва тотувликни кўз қорачиғидек асраб-авайлаш нақа-

дар муҳим аҳамиятга эга эканини албатта, барчамиз чуқур англаймиз. Айнан шунинг учун ҳам Ватанимиз келажаги бўлмиш ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик, юксак маънавий-ахлоқий қадриятлар руҳида тарбиялаш жуда муҳим.

Тадбир доирасида, ўқувчи-ёшлар учун билим юрти тарихи ва бугунги кундаги фаолиятини ёритиб берувчи видеоролик намойиш

этилди. Ёшлар курсантларнинг таълим олишлари ва яшашлари учун яратилган шароитлар билан яқиндан танишишди. Шу билан бирга билим юрти музейига ташриф буюриб, у ерда сақланаётган экспонатларни томоша қилиш асносида олий ҳарбий таълим муассасаси тўғрисида янада кўпроқ маълумотга эга бўлишди.

Ш.ШАРИПОВ

✓ **TARBIYA MAKTABI**

Шарқий ҳарбий округда ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, уларга касб ўргатиш, ҳарбий касбга қизиқишларини янада ошириш мақсадидаги 10 кунлик йиғин машғулоти давом этмоқда.

ЙИҒИН ДАВОМ ЭТМОҚДА

Муқим иш жойига эга бўлмаган, ички ишлар органлари ҳисобида турувчи уюшмаган ёшларнинг навбатдаги гуруҳи «Армия – ватанпарварлик ва жасорат мактаби» шиори остидаги йиғин машғулотларини Ватанимиз тинчлигини, сарҳадлари хавфсизлигини таъминлаш чоғида мардларча ҳалок бўлган йигитлар хотирасини ёд этиш билан бошлади. Шундан сўнг белгиланган дастурга кўра, тажрибали психолог ва социологлар томонидан ўтказилган тренинглар орқали уларнинг руҳий барқарорлиги таъминланди, ҳарбий

тартиб-интизом, илк ҳарбий кўникмалар етказилди. Вилоятнинг «Ишга марҳамат» мономаркази мутахассислари томонидан қизиқишларига кўра гуруҳларга бўлинган ёшларга пайвандчилик, машинасозлик, сартарошлик, ошпазлик каби касблар бўйича машғулотлар ўтказилди. Фарғона вилояти савдо-саноат палатаси ходимлари томонидан имтиёзли кредитлар бериш тартиби ҳақида маълумотлар берилди.

Йиғин иштирокчилари ўн кун давомида спорт мусобақаларида, маданий-маърифий тадбирларда

фаол иштирок этишди. Йиғиннинг тантанали ёпилиш маросимида йиғин доирасида ўтказилган машғулотлар ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси тизимини такомиллаштириш, ёшларни юртимизда амалга оширилаётган ислохотлар жараёнига жалб қилиш, уларнинг интеллектуал ва ижодий салоҳиятини намоён қилишга замин яратаётгани эътироф этилди.

Подполковник
 Фаҳриддин НУТФИЛЛАЕВ,
 Шарқий ҳарбий округ
 матбуот хизмати бошлиғи

Mudofaa vazirligiga qarashli Toshkent shahridagi harbiy qism madaniyat markazida “Men namunali harbiy oila bekasiman” shiori ostida “Balli, ayollar!” ko‘rik-tanlovining qo‘mondonlik bosqichi bo‘lib o‘tdi.

Men namunali oila bekasiman

Unda qo‘shilma va harbiy qismlar bosqichida g‘oliblikni qo‘lga kiritgan jami 8 nafar harbiy oila bekasi o‘zaro bellashdi. Ko‘rik-tanlov nizomiga ko‘ra, ishtirokchilar to‘rtta, ya‘ni “Men namunali oila bekasiman”, “Ignadan ip o‘tmasa...”, “Baxr-u bayt”, “Biz – To‘maris izdoshlarimiz” shartlari bo‘yicha o‘z bilimlari, chaqqonliklari va mahoratlarini namoyon qildilar.

Tadbirni adolat tamoyillari asosida tashkillashtirish va o‘tkazish maqsadida Mudofaa vazirligi Tarbiyaviy va mafkuraviy ishlar bosh boshqarmasining mutaxassislari, shuningdek, keng jamoatchilik va harbiy xizmatchilarning oila a‘zolari taklif qilindi. Harbiy orkestr tomonidan ijro etilgan kuy va qo‘shiqlar tashrif buyurgan mehmonlarga ko‘tarinki kayfiyat ulashdi.

Shiddatli va murosasiz kechgan bellashuvda faxrli 3-o‘rinni Navoiy viloyatidagi harbiy qismdan tashrif buyurgan Ro‘zigul Qurbonova qo‘lga kiritgan bo‘lsa, 2-o‘rinni Qoraqalpog‘iston Respublikasi Taxiotosh tumanidagi harbiy qismdan kelgan Dildora Matkarimova qo‘lga kiritdi. Tanlovning mutlaq g‘olibligiga Farg‘ona viloyatidagi harbiy qismdan tashrif buyurgan Mohinur Mirzakarimova loyiq deb topildi.

Tadbir yakunida g‘olib va sovrindorlarga qo‘mondonlikning diplom hamda qimmatbaho sovg‘alari tantanali ravishda topshirildi.

Kapitan Ahrorjon SAFARALIYEV

✓ OGOHLIK

Favqulodda vaziyatlarga yo‘l qo‘ymang!

Tabiiy gazning to‘liq yonmasligi, gaz oqimining bexosdan uzilib qolishi, xona ichida gaz to‘planishi, gazni yoqib, qarovsiz qoldirish, isitish tizimlariga gazni ulashda xavfsizlik qoidalariga rioya qilmaslik oqibatida portlash va yong‘in hamda tabiiy gaz va is gazidan zaharlanish holatlari bilan bog‘liq favqulodda vaziyatlar sodir bo‘lishi mumkin. Natijada insonlar turli xil og‘ir tan jarohatlari olishi yoki ularning bevaqt vafot etishi yuzaga keladi.

Is gazi xonadonlarimizda foydalaniladigan tabiiy gazning to‘liq yonmasligi, ko‘mir va organik yonilg‘i moddalarining chala yonishidan hosil bo‘ladi. Is gazi inson organizmining nafas yo‘llari va a‘zolariga kuchli ta‘sir qiladi. Is gazi nafas yo‘llari orqali organizmni, xususan, markaziy asab tizimini zararlaydi. Is gazidan zaharlanish uning havodagi konsentratsiyasi va ta‘sir muddatiga bog‘liq bo‘ladi. Zaharlanish yengil, o‘rta va og‘ir darajalarda bo‘ladi, bunday hollarda bosh qattiq og‘riydi, aylanadi, qusish, hushdan ketish holati kuzatiladi. Nafas olish sekinlashadi, ba‘zan o‘limga ham olib keladi.

Birinchi yordam ko‘rsatish uchun, avvalo, zaharlangan kishini zudlik bilan toza havoga olib chiqish zarur. Yuzaki nafas olishda yoki nafas olish tuxtab qolganda sun‘iy nafas berish lozim. Agar bemor hushida bo‘lsa, tananing yuqori qismi qisib turuvchi kiyimlardan bo‘shatiladi, issiq choy va qahva ichiriladi.

Tabiiy va is gazi bilan zaharlanish bilan bog‘liq favqulodda vaziyatlar sodir bo‘lishiga quyidagilar sabab bo‘lishi mumkin:

– xonadonlar isitish tizimlariga tabiiy gazning ulanishida me‘yoriy talablarga rioya etilmasligi;

– tabiiy gazdan foydalanishda texnika xavfsizligi qoidalariga rioya qilinmasligi;

– nostandart va qo‘lbo‘la isitish vositalaridan foydalanish;

– qishki isitish qurilmalarini nazoratsiz qoldirish;

– yong‘in xavfsizligi qoidalariga amal qilmaslik;

– isitish uchun mo‘ljallangan pechkalar hamda mo‘rilarning soz holatda emasligi, yaxshi tozalanmaganligi va boshqalar.

Xonada tabiiy gaz yig‘ilib qolgan holatda, zudlik bilan quyidagilarni amalga oshirish zarur:

– xonaning oyna va derazalarini ochib, shamollatish;

– xonadagi elektr jihozlarni yoqmaslik, yoniq bo‘lsa o‘chirmaslik;

– gaz jo‘mraklarini berkitish;

– gazni berkitishning iloji bo‘lmasa yoki yorilgan, singan va teshilgan joylar aniqlansa, gaz ta‘minoti avariya xizmatiga xabar berish.

Mayor A. ASHUROV,
Baliqchi tumani FVB boshlig‘i,
katta serjant B. VAXOBJONOV,
inspektor

✓ MALAKA

Soha mutaxassislarining ko‘nikmasi oshirildi

Nukus harbiy prokuraturasi tashabbusi bilan harbiy prokuratura prokuror-tergov xodimlari va Nukus garnizoni hududida joylashgan harbiy qism hamda muassasalarning tergovga qadar tekshiruvni amalga oshiruvchi mas‘ul shaxslarning faoliyatidagi ko‘nikmalarini oshirish maqsadida Qoraqalpog‘iston Respublikasi prokuraturasi, sud-tibbiy ekspertiza va IIVning tegishli soha mutaxassislari ishtirokida Nukus garnizoni ma‘naviyat va ma‘rifat markazi binosida nazariy va amaliy o‘quv mashg‘ulot o‘tkazildi.

Mashg‘ulot davomida sud-tibbiy ekspertiza va IIV tegishli ekspertizasining soha mutaxassislari hamda prokuratura, IIVning maxsus avtomashinalari va jihozlari yordamida qotillik, nomusga tegish, yo‘l-transport hodisalari va boshqa holatlar bilan bog‘liq jinoyatga oid ariza, xabar va boshqa ma‘lumotlar yuzasidan hodisa sodir bo‘lgan joyni ko‘zdan kechirish va dalillarni to‘plash hamda ularni rasmiylashtirilishining protsessual tartibi nazariy va amaliy yo‘llar bilan o‘rgatildi.

Bundan tashqari, o‘quv mashg‘uloti davomida soha mutaxassislari tomonidan harbiy qism hamda muassasalarning tergovga qadar tekshiruvni amalga oshiruvchi mas‘ul shaxslari bilan huquqbuzarliklarning sodir etilishi sabablari va shart-sharoitlari, huquq-tartibot va harbiy intizomni mustahkamlash chora-tadbirlari yuzasidan tegishli tavsiyalar berilib, huquqiy ko‘mak ko‘rsatildi.

Adliya polkovnigi Shuhrat ZOIROV,
Nukus harbiy prokurori

ҚУРЛИК

(воқеий қисса)

ФИДОЙИЛАРИ

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

Хусниддин юзидаги оғир жароҳатга, улар томон отилаётган ўқларга эътибор бермас, сафдошининг ҳолати уни қарахт қилиб қўйганди.

– Раҳим, мени қўрқитма, – у юзтубан ётган дўстининг бошини кўтариб, гавдасини ўнглаш асносида тинмай гапирарди, – бошингдан яраланибсан, ҳечқиси йўқ, яхши бўлиб кетасан. Юрагинг... – Хусниддин Раҳимжоннинг юрагига қулоқ тутди.

– Ишлаяпти, юрагинг уряпти...
– Муҳаммадиев, эшитяпсанми, Хусниддин, жавоб берсанг-чи? – рацияда гуруҳ командири капитан Аҳмедовнинг таҳликали овози эшитилди.

– Ғулом ака, Раҳим яраланди, юраги уряпти, кўзлари қия очик, аммо жавоб бермаяпти.

– Хабарим бор, ўзингни қўлга ол! Ёрдамчи кучлар сизларни олиб чиқиб кетади. Фақат яқинлашиб бўлмаёпти, жаллодлар сизлар томондан кўз узгани йўқ. Кўряпсанку, тинимсиз ўққа тутяпти. Яна ҳам темир панжаралар сизларни асраб турибди. Ҳозир бронетранспортёр ҳимоясида ёрдам берамиз. Унгача жарлик томон ҳаракатланиб, ўзингизни ҳимоя қилиб турунг.

Кўп ўтмай, ҳарбий автоулов етиб келди ва Хусниддинлар томонга кўндаланг туриб, уларни жангарилар ўқидан ҳимоя қилди. Бундан фойдаланган сафдошлари ёрдамга шовилди:

– Хусниддин, яраланибсан, кетдик, пастдаги ҳарбий штабда шифокорлар кутяпти.

– Раҳим... у ўзига келмаяпти.

– Ҳозир дўхтирлар ёрдам беради унга. Қани, кетдик! – йигитлардан бири унинг қўлтиғидан тутди...

Хусниддин ва сафдошларини тиббий хизмат майори Абдуҳошим Усмонов бошчилигидаги шифокорлар қарши олди. Раҳимжонга зудлик ила ёрдам кўрсатиш бошланди, йигитга махсус аппаратлар уланди.

– Биринчи навбатда юрак уришини барқарор қилиш керак, пульси пасайяпти, – бош шифокор шошилинч равишда юракни ишлатадиган тиббий аппаратни ишга солди.
– Чекиниш йўқ, у яшаши керак, ҳаракатдан тўхтамаймиз. Қани, яна уриниб кўрамиз...

– Дўстим, ўлишга ҳақинг йўқ! Яшашинг керак!.. – Хусниддин ва сафдошлари Раҳимжонга ёрдам кўрсатилаётган махсус тиббиёт машинасига термилганча юрак ютиб турарди.

– Сиз нега бу ерда турибсиз? Тезда мана бу ерга келинг, юзингиз жиддий яраланган кўринади, – бошқа тиббиёт машинасига Хусниддинни чақирди шифокорлардан бири.

– Раҳим кўзини очсин, кейин... – ўй-хаёли шеригида бўлган йигит ярадорлигини унутганди.

Маълум вақт ўтиб, кайфияти йўқ шифокорлар машинадан бирин-кетин чиқиб келди.

– Бошидаги оғир жароҳатга йигитнинг юраги дош бермади, – бошини сарак-сарак қилганча ёнидаги ҳамкасбларига гапириш асносида афсус билан ух тортди бош шифокор. – Аслида юраги жуда бақувват экан, йўқса, ўша ернинг ўзида жони узилган бўларди...

– Нима? Дўстим жон бердимми?! – унинг гапини эшитиб, телбавор қиёфага кирди Хусниддин.

Бошқа сафдошларининг ҳолати ҳам Хусниддиндан кам эмасди.

– Аблахлар, иблислар, итларга кўрсатиб қўямиз!

– Қуролларни олинлар, кетдик! Қонга қон, жонга жон!..

Йигитлар важоҳат ила жанг бўлаётган томон ҳаракатга тушди.

– Йигитларни тўхтатинг! – ҳарбий штабдаги соқчи йигитларга буюрди тиббий хизмат майори Усмонов.
– Дўстидан айрилган бу аламзада йигитлар ҳозир стресс ҳолатда. Аҳмоқлик қилиб, ўзини ўққа тутидан ҳам тоймайди. Мана бу ярадор йигитни машинага олиб киришг!..

Шифокорлар Хусниддинни тинчлантириб, юзини текшира бошлади.

– Бу ҳолатда оғриқ сезмай қандай юрибсан, йигит? – ҳайратини яширмади жарроҳ шифокор. – Мен осколка теккан деб ўйлагандим, автомат ўқидан яраланибсан-ку. Аммо

дек забонсиз. Бу ишлар тушида бўлаётгандек, гўё. Мана, ҳозир ҳам онаизор ўғлининг ҳарбий либосдаги суратини бағрига босганча бир нуқтага тикилиб ўтирибди. Кўз олдидан ёлғиз жигарбандининг болалигидан тортиб, хушсурат йигит бўлиб қад ростлагани бир-бир бўй кўрсатмоқда.

...Ана, туғуруқхонадаги шифокорлар ёш онанинг кўлига интиқ кутган жигарпорасини тутқазди. Қўлидаги Аллоҳ берган мўъжиза – чақалоққа термилиб турган онанинг туйғуларини, қувончини таърифлашга тил ожиз. Аналик сурурини ҳеч бир бахтли онлар билан қиёслаб бўлмайди. Унга Раҳимжон дея исм қўйишди...

Ана, у тетапоя қадам ташлай бошлади. Дилларни ҳапритган илк сўзи, илк ҳаракатлари билан ота-онага олам-олам шодлик олиб келди. Сумкачасини орқасига осиб, мактабга қадам қўйган пайт Карим ака ва Гулчеҳра опа ҳаётига унутилмас кун сифатида муҳрланди. Шундан эътиборан ота-она тиниб-тинчимас тиришқоқ фарзандларига гўзал орзулар боғлади...

Спортга эрта меҳр қўйган болакай қора белбоғ соҳибига айланди. Спорт мусобақаларида иштирок этиб, Ўзбекистон чемпиони шарафига эришди. Олийгоҳда таҳсил олиш билан бирга, ўзи ўқиган мактабда спорт тўғраги очиб, маҳалла болаларига текин мураббийлик қила бошлади...

Ана, у ҳарбий либос кийди, сара йигитлар сафидан жой олди. Ютуқлар, эътирофлар, ташаккурномалар... Ҳаммаси таҳсинга лойиқ. Раҳимжонни Тошкентнинг гўзал қизига унаштиришди. Гулчеҳра опа елиб-югуриб, келин-куёв учун ўзи орзу қилганидек сарполар тахлади. Аммо...

Гулчеҳра опанинг қулоғи остида беихтиёр Раҳимжонга жаноза ўқиган имомнинг сўзи янгради: «Аҳли жамоа, Раҳимжон ўғлимиз Ватан ҳимоячиси бўлган экан. Юрт ҳимояси ҳамма даврларда ҳам шарафли бурч ҳисобланган. Ватан ҳимояси ҳам ибодат саналади. Юрт муҳофазаси йўлида риёзат чекканларга эса улкан ажр-савоблар ваъда қилинган. Чунки юрт ҳимояси халқ, миллат ва авлод ҳимоясидир. Динимизда Ватанни ғанимлардан ҳимоя қилиш, бу улғу ишга ўзини бахшидан энти энг улғу савобли амаллардан экани айтилган. Пайғамбаримиз саллалоҳу алайҳи васалламнинг шундай сўзлари бор: «Кимки посбонликда турган чоғида вафот этса, қабр фитнасида ҳимоя қилинади. Унинг ҳар бир амали қиёматгача яхши амал қилгани каби ўсиб боради».

Аҳли жамоа, Раҳимжон ўғлимиз шаҳид кетибди. Шаҳидлик – энг олий мақом. Аллоҳ йўлида Ватан ҳимоясида шаҳид кетганларнинг жасадини тупроқ емайди. Аллоҳ айтади: «Аллоҳ йўлида жангларда ўлдирилган зотларни ҳаргиз ўлик деб ўйламанг. Йўқ, улар тириқдирлар. У зотлар Аллоҳ фазлу карами ила берган неъматлардан хушнуд ҳолда баҳраманд бўладилар. Улар тириқдирлар!..»

Гулчеҳра опа аста ўрнидан кўзгалди. Раҳимжоннинг суратига термилиб, «Мен сендан розиман, болам!» дея кўз ёшларини артди...

(Давоми кейинги сонда)

Зулфия ЮНУСОВА,
«Vatanparvar»

ўқ чиқиб кетмаган, у қаерда бўлиши мумкин?..

Хусниддинни обдан текширган жарроҳ шошилинч қарор чиқарди:

– Йигитни тезлик ила Мудофаа вазирлигининг Марказий ҳарбий клиник госпиталига етказиш керак. Жарроҳлик амалиёти ўтказилмаса бўлмайди...

Ҳарбий вертолёт Хусниддинни керакли манзил томон олиб учди. Госпиталнинг тажрибали шифокорлари зудлик ила жарроҳлик амалиётини бошлади. У автомат ўқидан халос бўлиб, асл ҳолига келгунга қадар етти бор операция столига ётди. Жангарилар томонидан отилган автомат ўқи дастлаб темир панжарага тегиб, буқилган ҳолда йигитга дахл қилганди. Шу сабаб ўқни жағнинг илгак қисмидан топиш осон кечмади. Энг асосийси, йигит омон қолди.

– Хусниддин, омонмисан, дўстим?!..

Юзи ўраб ташланган йигит қаршида турган сафдош дўстлари Руслан Жамолиддинов ва Руслан Бектяковни кўриб, аста пичирлади: – Йигитлар...

Сафдош дўстлар бир-бирига унсиз термилиб турар, шу тариқа кўзларидан ёш қуйиларди. Бу кўз ёшлар замирида ҳалок бўлганларнинг айрилиқ захми, босқинчиларга нисбатан қасос ўти, хизмат синовининг оғир юки, ёш юракларнинг ҳаётга ташналиги, бир сўз билан айтганда навқирон кўнгилларнинг таърифсиз туйғуси мўжассам эди...

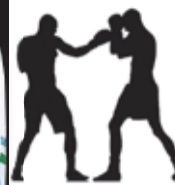
Лейтенант Раҳимжон Тўлаганов туғилиб ўсган хонадон. Куни кеча ота-она бағрини қувончга, фаҳрга тўлдирган ёш ўғлон бугун йўқлик оламига йўл олган, яқинлари кўксини айрилиқ азобига тўлдирган. Уч кундирки Гулчеҳра опа ҳайкал-

SHOHSUPA

(xabarlar)

BOKS

Tarkibidan Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi charm qo'lqop ustalari ham o'rin olgan milliy terma jamoamiz a'zolari shu kunlarda "Kichik jahon chempionati" sifatida nom taratgan, Bolgariyada 74-marta tashkil etilgan an'anaviy "Strandja" xalqaro turnirida qatnashmoqda. Yosh bokschilarimiz esa Rossiyaning Komsomolsk shahrida o'tkazilgan xalqaro turnirda ishtirok etib, 9 ta (*bitta oltin, 4 ta kumush, 4 ta bronza*) medal shodasiga ega bo'lishdi.

"LOS-ANJELES – 2028"

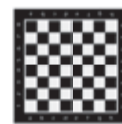
2028-yil Los-Anjeles shahrida (AQSh) bo'lib o'tadigan XXXIV yozgi Olimpiada va XVIII Paralimpiya o'yinlarining o'tkazilish sanalari e'lon qilindi. Yozgi Paralimpiya o'yinlari 2028-yilning 15–27-avgust kunlari, yozgi Olimpiya o'yinlari esa 14–30-iyul kunlari o'tkazilishi belgilandi. AQShning Los-Anjeles shahri 1932- va 1984-yillari Olimpiya o'yinlariga mezbonlik qilgan. Yozgi Paralimpiya o'yinlari esa ushbu shaharda ilk bor tashkil etiladi.

QILICHBOZLIK

Yevropaning bir qator shaharlarida qilichbozlik bo'yicha yoshlar o'rtasidagi Jahon kubogining navbatdagi bosqich bahslari o'tkazildi. Gruziyaning Batumi shahrida sablyachi qizlar o'rtasida o'tgan bahslarda O'zbekiston terma jamoasi a'zolari g'oliblikka erishdi. Yakkalik bellashuvlarda terma jamoamiz a'zolaridan Fernanda Errera barcha raqibalarini mag'lubiyatga uchratib, oltin medalga sazovor bo'ldi. Dilnoz Usnatdinova hamda Ayakoz Jumamuratova bronza medallarni qo'lga kiritdi. Qizlarimiz jamoaviy dasturda ustun kelishdi.

SHAXMAT

BAAning Abu-Dabi shahrida ayollar o'rtasida o'tkazilgan "Kichik shaxmat yulduzlari" turnirida o'zbekistonlik Shahnoza Sobirova 2-o'rindan joy oldi. Germaniyaning Dyusseldorf shahrida esa jahon shaxmatining 10 nafar yorqin yulduzi ishtirokida sovrin jamg'armasi 140 ming yevroni tashkil etgan "WR Chess Masters" turniri o'tkazilmoqda. 9 turdan iborat bahslarning birinchi turida 44-shaxmat olimpiadasi g'olibi Nodirbek Abdusattorov jahon reytingida 2-o'rinda borayotgan rossiyalik Yan Nepomnyashiyga qarshi qora donalarda o'ynadi va durang qayd etdi. Uning hindistonlik Rameshbabu Pragnanandxaga qarshi bahsi ham durang bilan yakunlandi.

KURASH

Xorij matbuotida 2023-yil o'tgan yilgiga nisbatan ko'proq va yirik kurash musobaqalari o'tkazilishi tez-tez e'tirof etilmoqda. Jumladan, yil davomida sakkizta musobaqalar tizimidan iborat "Kurash-World Series Pro" turniri o'tkazilsa, 25–29-aprel kunlari Xitoyning Xanchjou shahrida kurash bo'yicha kattalar o'rtasida XII Osiyo chempionati tashkil etiladi. 26–28-may kunlari Turkiyaning Istanbul shahrida kurash bo'yicha kattalar, yoshlar va o'smirlar o'rtasida o'tadigan Yevropa chempionati ko'hna qit'ada O'zbek sporti – kurashning ommaviyligini yanada oshirishga xizmat qiladi. Afrika kurash ittifoqi esa qit'a chempionatini ilk bor o'tkazmoqchi. Musobaqa 6–11-iyul kunlari Misrning Qohira shahrida bo'lib o'tadi.

Rasul JUMAYEV,
«Vatanparvar»

Osiyo yengil atletika assotsiatsiyasi 2022-yil yakunlariga ko'ra, har bir yo'nalish bo'yicha qit'aning eng yaxshi

10 ta natijasini qayd etgan sportchilar ro'yxatini e'lon qildi. Undan Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi (MVSM) vakili, balandlikka sakrash bo'yicha yurtimizning yangi yorqin yulduzi Safina Sadullayeva ham o'rin oldi.

YANGI
YORQIN
YULDUZ

Balandlikka sakrash xususida so'z ochilganda yurtimiz sport muxlislari birinchi navbatda dunyo miqyosida "O'zbekiston Nadejdasi"

deb nom qozongan xalqaro toifadaga sport ustasi kapitan Nadejda

Do'sanovani tilga olishadi. Chunki u ko'plab xalqaro musobaqalarning g'olib va sovrindori, xotin-qizlar o'rtasida balandlikka sakrash bo'yicha O'zbekiston hamda Osiyo rekordchisi (*rekord – 1.98 metr*) hisoblanadi. Endilikda yurtimizda "O'zbekiston Nadejdasi"ning munosib izdoshi, balandlikka sakrash bo'yicha yangi iste'dod sohibasi paydo bo'ldi. U MVSM vakili Safina Sadullayevadir.

Avvalo shuni ta'kidlash joiz, yosh atletimiz "Tokio – 2020" yozgi Olimpiya o'yinlarida 1.96 metr ko'rsatkich bilan 6-o'rinni egallagan va buni oldindan kutmagan jahon mutaxassislari "yetakchi sportchilarning yangi raqobatchisi paydo bo'ldi", deb baholashgandi. Ular "yetakchi sportchilar" deganda avvalo, bugungi kunda 30 yoshdan oshgan, shunga qaramay, o'z faoliyatlarini hamon davom ettirayotgan atletlarimiz Nadejda Do'sanova va Svetlana Radzivilni nazarda tutishgan. Chunki ularning o'zaro raqobatlashuvi oxir-oqibat har ikkisi tomonidan Osiyo rekordining o'rnatilishiga olib kelgan. Svetlana Radzivil 2008-yilning 22-may kuni O'zbekiston kubogi uchun kechgan ochiq chempionatda 1.98 metr natija ko'rsatib, xotin-qizlar o'rtasida balandlikka sakrash bo'yicha O'zbekiston va Osiyo rekordini o'rnatgan bo'lsa, oradan ikki oy o'tgach Nadejda Do'sanova Litvaning Kaunas shahrida o'tkazilgan xalqaro turnirda bu natijani takrorladi. Bu raqobat endilikda xorijlik mutaxassislar ta'kidlaganidek uch atletimiz o'rtasida kechmoqda va amaliyot xalqaro musobaqalarda ro'y bermoqda. Xususan, Svetlana Radzivil o'tgan yili Turkiyada o'tkazilgan V Islom birdamligi o'yinlarida Safina Sadullayeva bilan o'zaro raqobatlashib, 2-o'rinni egallagan bo'lsa, 35 yoshdan oshgan kapitan Nadejda Do'sanova Turkiyaning Mersin shahri mezbonlik qilgan xalqaro turnirda 1.89 metr natija bilan kumush medalni qo'lga kiritdi. Bu turnirda ham aynan MVSM vakili, 23 yoshli Safina Sadullayeva 1.94 metr natija bilan g'olib chiqqandi.

Ha, endilikda yurtimizda Nadejda Do'sanova va Svetlana Radzivilning munosib izdoshi Safina Sadullayeva ham paydo bo'ldi. U 2022-yilgi mavsum yakunlari bo'yicha ham Osiyo yengil atletika assotsiatsiyasi tomonidan e'tirof etildi. O'tgan hafta oxirida Osiyo yengil atletika assotsiatsiyasi 2022-yil yakunlariga ko'ra, har bir yo'nalish bo'yicha qit'amizning eng yaxshi 10 ta natijasini qayd etgan sportchilar nomini e'lon qildi. Ayollar o'rtasidagi dasturda Safina Sa'dullayeva balandlikka sakrashda 1.97 m natija bilan peshqadamlik qilmoqda. U bu natijani Turkiyada o'tkazilgan V Islom birdamligi o'yinlarida qayd etgandi. Ketma-ket musobaqalar va yo'l yurishning turli murakkabliklariga qaramay, yosh atletimiz Turkiyada 1.97 metr balandlikdan oshib tushib, o'zining

shaxsiy rekordini yangilash barobarida chempionlikni tantana qildi.

2022-yilgi mavsumda Sadullayeva faoliyatida yana bir ajoyib voqea yuz berdi. U Turkiya mezbonlik qilgan V Islom birdamligi o'yinlaridan oldin Polshada Xalqaro yengil atletika assotsiatsiyasi shafeligida o'tkazib kelinadigan "Brilliant liga" turnirida qatnashdi. Nufuzi jihatdan jahon chempionatidan keyingi o'rinda turuvchi mazkur musobaqada MVSM vakili balandlikka sakrash bo'yicha 1.92 metr natija ko'rsatib, musobaqaning oltin medalini qo'lga kiritdi. Shu paytga qadar yurtimiz atletlari "Brilliant liga" musobaqasida g'olib chiqmagandi. Safina Sadullayeva mazkur nufuzli musobaqada zafar qozongan birinchi o'zbekistonlik atletga aylandi.

MVSM atleti o'tgan yili Vengriyaning Budapesht shahrida o'tkazilgan Gran-pri turnirida ham qatnashdi va sportchimiz g'alabasi sharafiga O'zbekiston bayrog'i yuksak ko'tarilib, madhiyamiz yangradi. Ushbu g'oliblikka erishish uchun Safinaga 1.90 metr balandlikdan oshib tushish yetarli bo'ldi.

Shu o'rinda eslatib o'tamiz, xotin-qizlar o'rtasida balandlikka sakrash bo'yicha jahon rekordi 2.09 metr bo'lib, u 1987-yili Berlinda bolgariyalik Stevka Kostadinova tomonidan, Olimpiada rekordi esa 2.06 metr bo'lib, u 2004-yili rossiyalik Yelena Slesarenko tomonidan o'rnatilgan. Biz xalqaro maydonda "O'zbekistonning yangi Nadejdasi" sifatida porlagan Safina Sadullayevaning kelgusida ana shu rekordlarni yangilashini kutib qolamiz.

Osiyo yengil atletika assotsiatsiyasi e'lon qilgan 2022-yil yakunlariga ko'ra, har bir yo'nalish bo'yicha qit'amizning eng yaxshi 10 ta natijasini qayd etgan sportchilar ro'yxatidan yurtimizning yana 6 nafar atleti o'rin oldi. Ayollar o'rtasidagi dasturlarda Yekaterina Voronina yetti kurashda 6 072 ochko bilan peshqadamlik qilmoqda. Uch hatlab sakrash yo'nalishida Sharifa Davronova 14.04 metr natija bilan 2-o'rinda ko'rsatilgan. Balandlikka sakrash bo'yicha Safinaning raqobatchilari – Svetlana Radzivil (*1.90 m*) hamda Aleksandra Sharkayeva (*1.88 m*) ham kuchli o'ntalikdan joy olgan.

Yigitlarimizdan eng yuqori pog'ona Suxrob Xodjayevga tegishli. Bosqon uloqtiruvchimiz 72.67 metr bilan 4-o'rinda qayd etilgan. 4x400 metrga aralash estafeta dasturida hamyurtlarimiz Artur Xarisov, Xusniddin Bannayev, Farida Soliyeva va Kamila Mirsaliyeva kvartetiga tegishli (*3:31.98*) natijalar ham kuchli o'ntalikda ko'rsatilgan.

КИЧИК ҚИШЛОҚДАН

КАТТА АРЕНАГАЧА

босиб ўтилган машаққатли йўл

Самарқанд вилояти Пастдарғом туманида туғилиб вояга етган Диёрани бугун бутун дунё танийди, десак, муболаға бўлмайди. Дзюдо бўйича ўз вазн тоифасида юксак муваффақиятларга эришиб келаётган қахрамонимиз 6 ёшидан бошлаб спорт билан шуғулланиб келади. «Спорт ҳаётимнинг бир бўлаги», дейди Диёра. Мудофаа вазирлиги Олий спорт натижаларини ривожлантириш маркази спортчиси кичик сержант Диёра Келдиёрова аллақачон профессионал спортда ўз ўрнига эга бўлиб улгурган.

Ўзимга бўлган ишончим ортади. Ва мен барчасини бундан ҳам яхши-лашга ҳаракат қиламан.

БИР КУН БИР ОЙГА ТЕНГ

Спортчининг кун тартиби жуда тифиз. Бир йиллик календарь иш режаси билан ишлаймиз. Асосий вақтимиз машғулотлар билан ўтади. Аксарият кунларимни хорижда ўтказаман. Халқаро мусобақаларга тайёргарлик жараёнларининг аксарияти ўша давлатнинг ўзида бўлиб ўтади. Иқлимга мослашиш, таомлари, ҳавонинг намлиги, денгиз сатҳидан қанчалик баландлиги каби омиллар натижа учун курашишда муҳим омил саналади. Агар биз бир кун машғулотларни қолдирадиган бўлсак, бир ой орқага қараб кетамиз. Шунинг учун ҳам ҳеч қачон «прогуль» қилишга ҳаққимиз йўқ. Чет давлатларда юрган кезларим Ватаним таомларини қўмсайман. Бирор давлатнинг овқатлари бизникичалик мазали эмас. Ўзим овқат пиширишга имконим бўлмаса-да, мазали овқатларга баҳо бера оламан (кулади). Бир йил мобайнида бир ҳафтагина ота-онам билан кўришиб, бағрида маза қилиб дам олиб келишимга имкон бўлади холос. Ўшанда онам пиширган таомлардан дилим яйраб, тановул қилиб келаман. Парҳезни ҳам унутаман. Яккакураш баҳсларида татамига чиқади-ган спортчиларни бир нарса доим қийнайди: вазни маромида ушлаб юриш. Бунинг учун тўғри овқатланиш рационага риоя қилиш керак. Ҳозирга қадар 52 килограммгача бўлган вазн тоифасида рақибларим қаршисидаман. Юртимнинг мазали таомларидан баҳра олмасдан, шу вазни ушлаб юриш осонми! (кулади)

РЕЖАЛАР...

Спортчи сифатида Олимпиада чемпиони бўлиш, аёл сифатида оила қуриб, файзли хонадоннинг бекаси ва ширин-шакар фарзандларнинг онаси бўлиш. Ҳарбий хизматчи сифатида миллий армиямиз шонини янада кўтариш, Халқаро армия ўйинларида Ватаним байроғининг баландларда ҳилпирашига ўз ҳиссамни қўшиш ниятидаман. Буларнинг ҳар бири амалга ошиши учун бор куч-ғайратимни аямайман. Менга умид берган шундай тинч заминда улғайиб камол топаётганимдан фахрланаман, ғурурланаман. Мен эришган ва эришаётган ютуқларим, қишлоқ қизларига ҳам мотивация бўлади. Мен сабаб улар ҳам амалий ҳаракатларни бошлашган бўлса, ўйлаган ниятларим ва тинимсиз ҳаракатларим зое кетмаган деб биламан.

Шерзод ШАРИПОВ,
«Vatanparvar»

БУВИМГА РАҲМАТ АЙТАМАН

Биринчи устозим Хуршида Халикова бўлади. Ўсмирилик чоғларимда қариндош-уруғлар, қўшнилари томонидан қаршилиқлар бўлган: қиз бола учун спорт шартмас, турмуш ва оила қуриш биринчи ўринда туради, деб гапиришган. Аммо ёнимни олиб, хоҳиш-истакларим билан қизиққан инсон бувим бўлган. Аслида бувим ҳам ёшлигида курашчи бўлишни хоҳлаган экан. Аммо унинг ёнини оладиган, унга йўл очиб берадиган инсон бўлмаганлиги учун армонга айланган орзусини менда кўришни истарди. Ва бу ўз самарасини берди. Бувимнинг саъй-ҳаракатлари туфайли кичкина қишлоқдан жаҳон ареналарига чиқиб бордим.

ФАҚАТ ВА ФАҚАТ ОЛҒА

Йигирма йил умримни спортга бағишладим. 2015 йил мусобақада жароҳат олдим. Ярим йил реабилитация марказида даволанишга мажбур бўлдим. Ўтган ярим йиллик вақт ҳаётимда жуда катта бурилиш ясай олди, десам, хато бўлмайди. Ўтган вақтни сарҳисоб қилиш ва келажакни режалаштириш учун етарлича имкон бўлди. Жуда кўп ўйладим, хулосам шу бўлдики, мақсадимдан оғишим учун асос йўқ. Фақат ва фақат олға интилишим керак. Шундагина бирор натижага эришаман. Синовлар инсон иродасини тоблар экан. Мен нафақат жисмоний чиниқиб, балки руҳий қувват ҳам кераклигига ана ўша пайт тушуниб етдим. Иродаси мустаҳкам инсон ҳеч қачон енгилмайди. Мағлубият бўлиши мумкин. Аммо иродали инсон қайта туриш учун ўзида куч топа олади.

ҲАРБИЙ ХИЗМАТ ВА СПОРТ

Бугун Ўзбекистон армиясининг салоҳияти ва қудрати мустаҳкам. Бунинг учун ҳарбийларимизнинг Халқаро армия ўйинларида эришаётган муваффақиятларидан ҳам кўриш мумкин. Шундай профессионаллар билан бир сафда бўлиш эса инсонга шараф бағишлаш билан бир қаторда, жуда катта масъулият ҳам юклайди.

Ҳарбий спортчи сифатида фаолият бошлаганимга бир йил бўлган бўлса-да, бундай катта ишончга лойиқ кўрилганимдан фахрланаман. Лекин, тўғриси айтман, мен ҳеч қачон ҳарбий либос кийишни ҳаёлимга ҳам келтирмаган эдим. Биринчи навбатда қиз бола бўлган-

лигим учун ҳарбий спортчи бўлиш мумкинлигини ўйлаб ҳам кўрмаган эдим. Аммо ҳаёт тухфалари кутилмаганда келар экан.

МАҒЛУБИЯТДАН МОТИВАЦИЯ ОЛАМАН

Менга мусобақаларда ютқазиб қўйганимнинг алами кўпроқ мотивация беради. Яқинда Тошкентда бўлган жаҳон чемпионатида рақибимга ютқазиб қўйдим. Кейин Боку ва Абу Даби шаҳарларида бўлиб ўтган «Катта Дубулға» туркумига кирувчи халқаро мусобақада биринчи ва иккинчи ўринларни қўлган киритдим. Бунинг тағ замирида эса Ватанимда бўлиб ўтган мусобақада мағлуб бўлганимнинг алами бор эди. Ва мен аламимдан чиқдим. Дзюдо спорт турида Олимпиада йўлланмаси учун рейтинг баллари йиғилиб борилади. Шунинг учун 2024 йилги Олимпиада иштирокчисига айланиш учун ҳам ютқазилган ҳаққим йўқ. Умумий йиғилган рейтинг баллари кучли ўн олтиликка кирган спортчиларгина нуфузли мусобақа йўлланмасини қўлга киритади. Агар балларни муддатидан олдин йиғиб қўйсам, бемалол тайёргарлик кўриш ва бошқа мусобақаларга қатнашиб туриш имкони яратилади.

МЕН УДДАЛАЙМАН!

Спортдан кетиш ёки уни маълум муддатга тарк этиш ҳақида ўйлаб кўрмаганман. Тўғри, оғир даврлар бўлади. Ўша даврни оилам даврасида ўтказаман. Ота-онамнинг меҳрини ҳис қиламан. Озроқ чалғийман. Ва қарабсизки, яна спортга шўнғийман. Бир гал шундай бўлган: Тошкентда бўлиб ўтган жаҳон чемпионатидаги мағлубиятимдан кейин бир ҳафта ўтиб, Абу Дабида учиб кетдик. У ерда «Катта Дубулға» туркумига кирувчи халқаро мусобақа бўлиши керак эди. Унда иштироким иккинчи ўрин билан яқунланди. Яна бир ҳафта ўтиб, Бокуга учиб кетиш керак бўлган пайтда рад этдим. Чунки жуда чарчагандим. Менинг хоҳиш-истакларим инobatта олинмади. Спортда руҳий тайёргарлик жуда муҳим. Менда эса истак ўлиб бўлганди. Мен билан психолог ва мураббийларим мунтазам иш олиб боришди. Натижада кутилмаганда ўша мусобақада чемпион бўлдим. Айтмоқчиманки, спортчининг руҳияти билан ишлашни биладиган психолог ва мураббий бўлса, барчасини уддалаш мумкин экан. Шу кундан бошлаб ўзимга ширин килиб олдим: «Мен уддалайман!»

ТАКТИКА ЖУДА МУҲИМ

Йирик мусобақалардан олдин кўра ташлаш маросими бўлади. Қайси давлат вакили билан татамига тушишим мусобақадан бир кун олдин маълум бўлади. Лекин менга бунинг умуман қизиғи йўқ. Аниқроғи, қизиқмайман, чунки мураббийларим ўша спортчи ҳақида маълумот йиғиб, мусобақага чиқишимдан олдин менга айтади. Маълумот деганда нимани назарда тутяпман, ҳар бир спортчининг кўп қўллайдиган «приём»и бўлади. Ўша «приём»лардан эҳтиёт бўлишим ҳақида оғоҳлантиришади. Мураббийларимнинг қўллайдиган тактикалари асосида кўпгина халқаро мусобақаларнинг ғолиб ва совриндори бўлиб келяпман. Шунинг учун айтаманки, спортда тактика жуда муҳим. Аслида спорт, айниқса яккакураш йўналишида сониянинг ўндан бир улушида масала ҳал бўлиши мумкин. Ўша лаҳзадан ким оқилона фойдалана олса, ғолиблик ўшанга насиб этади. Бунинг қисқа қилиб «омад» ҳам деб аташади. Спортда кучли ва кучсиз деган тушунчалар бор. Аммо рақибга ҳеч қачон назар билан қараб бўлмайди. Боя айтганимдек, сониянинг ўндан бир улушида масалани ўз фойдасига ҳал қилиб кетган кучсиз спортчиларни кўрганман. Шунинг учун спортда доимий сергаклик, ҳушёрлик ва тактика жуда муҳим.

ТАНҚИДЛАРДАН КУЧ ОЛАМАН

Катта спортда бўлиш – бу доим элнинг назаридасиз дегани. Шунинг учун хато қилмасликка ҳаракат қиламан. Аммо ғолиблик бор экан, мағлубиятлар ҳам бўлиши табиий. Мағлубиятлар спортчи тажриба беради. Мағлубиятларсиз спортчи тажрибасиз спортчи деган бўлардим. Мен ҳам инсонман, менда ҳам юрак бор. Стресс, депрессияга тушишим, ҳаяжонлишим, ҳайратланишим, хато қилишим мумкин. Афсуски, менинг бир-икки хатоларимни кўриб, хулоса қиладиганлар ҳам бор экан. Айниқса, Тошкентда бўлиб ўтган жаҳон чемпионатидаги мағлубиятимда кўп ҳолатларнинг гувоҳи бўлдим. Қанча танқидлар, спортдан кетишимни истаганлар бўлди. Уларга айтдимки, холис баҳо бериш учун танганинг иккинчи тарафини ҳам кўришин. Тўғри, мухлислар ва ватандошлар учун натижа муҳим. Биласизми, ноўрин танқидлардан кўнгил ранжийди. Бирок тўғри танқидлардан куч оламан.

ОТА В ДАҚИЗИ

Ҳафиза дераза
 ойналарини артар
 экан, ҳассанинг
 дўқиллаши
 хаёлини бўлди.
 Дарвоза тарафга
 қарамасдан бир зум
 ҳаракатсиз қотди.
 Ортига қарамаса-да,
 отасининг мунғайган
 қиёфаси кўз олдига
 келди. Ҳассасининг
 дўқиллаши ҳам
 қариянинг ҳолатига
 мос эди: чорасиз,
 оғир ўйлардан
 эзилган, ёлғиз, ёлғиз,
 ёлғиз...

Ҳолдан тойгандек оғир «уфф» тортиб супа четига ўтирар экан, қизига деди:

– Ҳафиза, қўй шу ишларни, қизим, сен ҳам энди ёш эмассан, ҳориб қоласан, бу уйга биров кириб-чиқса эканки, ялаб-юлқаб тозаласанг.

– Сиз кириб-чиқасиз, отажон, онагинаминг арвоҳи безовта бўлмасин, сизни жуда авайлардилар. Саришталикни хуш кўрардилар...

Аёл отасига кўзи тушиб, жимиб қолди. Қария уни эшитмас, бир нуқтага тикилиб ўтирарди.

– Онангнинг ўрнида мен ўлсам яхшийдим, – деди чол дард билан.

– Отажон... – Ҳафиза отасининг ёнига келиб ўтирди, қоқсуяк елкасига бошини қўйди. – Одамлар оғзи билан юради, сизнинг кимлигингизни биз, уч опа-сингил яхшироқ биламиз. Айниқса, мен ҳаммадан ҳам яхшироқ биламан. Эҳ-ҳх, онам билан кўрган кунларимиз... Одамнинг боши тошдан бўларканми? Етти яшар бола эдим. Отамни эслолмайман. Онаминг амакисиникида яшардик. Уша одам ростдан ҳам унга қондошмиди? Нега биздан бунчалар нафратланишган? Бизга молхонасидан жой берган эди. «Қишда иссиқроқ бўлади, кўчадан яхшироқ», дерди онам меними, ўзиними юпатиб. Ушани ҳам бизга кўп кўрдилар... Баҳорда тўсатдан уларнинг қора сигири ҳаром ўлиб қолди. Бечора онам калтаклар остида қолган, аввал амакиси, кейин уни хотини, қизлари тепкилашган, мени кўчага отишган... Бечора онаминг қонига беланиб менга интилгани... Тағинам одам боласи чидар экан-ей.

– Қизим, етар, унут у кунларни, ўтмишни унут. Сизларга ёмонлик қилганларнинг ўзи ҳам бу дунёда бирон рўшнолик кўргани йўқ. Онангнинг амакисини моллари бошига етди, қутурган буқаси сузиб майиб қилди, азоб билан дунёдан ўтди. Хотини ҳам бедаво дард билан ўлди. Сизларни тепкилаган қизлар

бири тирноқсиз, бири тўшакка михланиб қолган эди. Ўлдими-қолдими, хабарим йўқ. Онанг уларни аллақачон кечирган. Сен ҳам унут, келин олиб, қиз чиқардинг, шукур, ҳаётинг ҳавас қилгудек.

– Тўғри айтасиз, ота. Булар ҳаммаси биз тўфайли. Яхшиям сизни кўчага ҳайдаган эканлар, даштдан бизни топиб олгансиз. Сизни нажоткор фариштадек Аллоҳ йўллаган бизга.

Аёл синиққина жилмайиб, отасининг суякларни бўртиб турган сертомир қўлларини меҳр билан силади.

– Ҳафиза, қизим, бугун ёнимда қол, ўғлинг келса, у ҳам қолсин... Ғалати тушлар кўрдим.

Аёлнинг ранги оқариб кетди. Сир бой бергиси келмай деди:

– Одамнинг тушига ҳар нарса кираверди-да.

– Шундайку-я, ёлғизликдан чарчадимми, тағинам ўзинг биласан, сенинг ҳам бола-чақанг, рўзгоринг бор, болам.

– Отажон, энди менга қараб қолган рўзгор йўқ, менсиз ҳам бинойидек эплашади, бугун ёнингизда қоламан, деб келдим. Ҳадемай Рухсор қизингиз ҳам келади. Дийдорга нима етсин. Онам ҳаётликларидан ҳеч рўзгоримиздан орта олмадик. Кейин йўлдош ҳам ўрни-мизни билдирмасди...

Аёл лабини тишлаб қолди. Ўғлининг отини эшитган қария сесканиб кетгандек бўлди.

– Энди у қайтиб қорасини кўрсатмас керак. Наҳотки ўз ўғлим мени шундай тубанликка қодир деб ишонади, а?..

– Махпи чўтирнинг қизи нима деса, уники маъқул. Келиннингиз шаҳарда яшаш учун шу йўлни топди. Қўяверинг, ҳадемай ўзига келиб қолади.

– Одамлар шу тўхматга ўғлим

каби ишондилар, ҳамма мендан ўзини олиб қолади. Тўй-тўйчиқларга ҳам чақирмай қўйишди... Майли, нима бўлса бўлар, менга ўғлимнинг номуси муҳимроқ. Чарчадим, онангнинг хонасига жой қилиб берсанг, бироз узансам.

Опа-сингиллар оталарининг ёнида алла-паллагача суҳбатлашиб ўтирдилар. Қария жуда хотиржам эди. Бир неча ойки ўғлининг оиласи билан боғлиқ аччиқ, оғриқли ўйлар уни ортиқ безовта қилмаётганга ўхшарди. Ҳафизага яқинроқ кел, деб ишора қилди. Синглиси уларни холи қолдирди.

– Сафарим қарияпти, болам. Мендан кейин уларга ўзинг бош бўл, йўлдош ҳам қайтсин, бу ўйларни унга атаб кўрганмиз. Она қизим, сендан розиман, билиб-билмай дилингни оғритган бўлсам, кечир, рози бўл...

Аёлнинг кўз ёшлари дув оқди. Отасининг қўлларини маҳкам ушлаб олди.

– Отажон, хокипойингиз бўлай, сиздай отаси борнинг армони йўқ, мени кўрқитманг...

– Сендай қизи бор отанинг ҳам армони йўқ.

Чол хотиржам эди, жони узиладиган одамга ҳам ўхшамасди. Аммо ҳеч кимга маълум бўлмаган бир сир унинг ўзигагина аён эди. Кампири уни тарк этмаётган эди. Худди тирикдек оёқ учидеа ўтирарди. Демак, фурсати келибди...

Тонгга яқин қария жимгина жонини Ҳаққа топширди. Одам унчалик кўп бўлмади.

Ҳафизанинг кўзига ёш кел-

масди. Кўксига тошдек бир нарса тиқилиб, йиғига йўл бермаётганди. Йўлдош болалари билан ҳовлига кириб келганида ҳам туси ўзгармади. Сингиллари укасига осилиб фарёд қилсалар ҳам, миқ этмади. Ниҳоят, қабр тайёр бўлгани хабари келди. Аёл ўрнидан турди, ортидан ҳай-ҳайлаётган хотин-халажга парво қилмасдан ҳовли ўртасига тортилган пардани кўтарди. Бошидан рўмоли тушиб, оппоқ сочлари тўзиб кетган аёлга эркаклар ҳанг-манг бўлиб қараб қолдилар. У кеча тўй қилган тўрт ҳовли наридаги қўшнисининг қаршисида тўхтади:

– Азлар тоға, менинг отам қандай одам эди? – деб сўради. Одатда, йиғи-сиғи тинмайидиган ғамхонага оғир сукунат чўккан эди.

– Яя-яхши одам эди, – деди кутилмаган саволдан довдираб қолган киши.

– Набира тўйига дунёнинг одамни чорладингиз, аммо отамни чақирмадингиз! Ҳазар қилдингизми? Ҳамма қўл тикадиган ошга отам оёғини тикармиди? Отам ўғлининг омонати – келинига кўз олайтирадиган даражада тубанмиди? Айтинг! Унинг бирор номаъқул ишини эслайсизми?

– Яхши одам эди, – деган овозлар чиқди одамлар орасидан, бошқалар ҳам гувиллаб маъқуллаш бошлади. Аёл «жим» дегандек қўлини кўтарди.

– Мен билан онамни итдан хор ҳолда даштдан топиб келиб, эгалик қилганини ҳам биласиз, а? Биласиз, ҳаммангиз биласиз, эртак тинглагандек тинглагансиз. Шундай мард эркак бир йилки тўхмат юкидан эзилиб, азобда яшади, тўхматга ишондингиз, отамга ишонмадингиз! Яккалаб қўйдингиз... У келинининг остонасида азбаройи кўнгли суст кетганидан эмас, ўғлининг номусини қўриқлаб ётди. Қайси итдан қўриганини Азлар тоға яхши билади.

– Нималар деб алжираяпсан, ўзингдан ўзинг, келиннинг йиғиб ол эди, кетайми шу совуқ маъракангдан? Кетсам кетавераман. Эркак силтаниб, кўча эшик томон юрди, ортидан ўғиллари эргашди.

– Опа, бу ёғи биз, эркакларнинг иши, – деди мулойимлик билан қишлоқ имоми.

– Отамнинг васияти бор. Жаноза намозини кўкчимлик жўралари ўқисин. Отамдан юз ўғирганлар бўлса, Азлар ва ўғиллари ортидан кетиши мумкин. Йўлдош!

– Опа, ундан ҳозирги ҳолида воз кечолмайман, – деди укаси бош эгиб. – Кетганимизга бир ой бўлмай, мия саратонидан кўзлари кўрмай қолган. Саноқли кунлари қолган, у болаларнинг онаси...

– Бировдан воз кеч деганим йўқ, ўзингни отамга муносиб тут, қаддингни кўтар, отамиз ҳалол эркак эди!

– Келин, қизим, бор энди, аёлларнинг олдига кир, – Ҳафиза оппоқ соқоллари кўксини тўлдирган қайнотаси қаердан пайдо бўлганини билмай қолди. Қария қалтироқ қўллари билан унинг оқ оралаган сочларини силади, рўмолини тўғрилади, – ота қизи, биз, жўралари отангнинг ҳалоллигига заррача шубҳа қилган эмасмиз.

Аёл бирдан бўшашди. Ўқириб юборди-да, қайнотасининг кўксига бошини қўйди. Атрофига эри, болалари, келинлари йиғилди. Кўхна кўшиқ – айтимининг дардли оҳанглари сокин қишлоқ бўйлаб таралди..

“VATAN TAYANCHI” YOSHLAR KO'KSINI BEZADI

Qashqadaryo viloyatining Shahrisabz shahrida “Vatan tayanchi” bolalar va o'smirlar harbiy-vatanparvarlik harakati a'zolariga ko'krak nishoni va guvohnomalar tantanali ravishda topshirildi.

Amir Temur maydonidagi madaniyat markazi binosiga Shahrisabz shahri hamda tumani, shuningdek, Yakkabog' va Kitob tumanlarida joylashgan 15 ta maktabning 315 nafar harakat rahbari va a'zosi taqdirlash uchun taklif etildi.

Marosimda mudofaa vazirining tarbiyaviy va mafkuraviy ishlar bo'yicha o'rinbosari general-mayor Hamdam Qarshiyev, Respublika Harbiy prokuraturasi, Janubi-g'arbiy maxsus harbiy okrug qo'mondonligi, viloyat hamda tuman hokimliklari, davlat va jamoat tashkilotlari vakillari ishtirok etdi.

Ko'krak nishonining yangi sohiblarini tabriklash uchun so'z olgan general-mayor Hamdam Qarshiyev yoshlar uchun yaratilayotgan bugungi e'tibor, imtiyoz va imkoniyatlarning chegarasiz ekani, buning javobi sifatida o'quvchilar ham chuqur bilim egallab, sadoqatli farzand va ayni ma'noda Vatanga tayanch bo'lishga ishonch bildirdi.

Ko'zlarida shijoat va yurt ishqiy yulqinlanayotgan ertamiz egalari ko'krak nishonlarini qabul qilib olar ekan, O'zbekiston Respublikasiga sadoqat bilan xizmat qilishga va'da berdilar. Biroz hayajon va g'urur bilan saf tortib turgan bu yigit-qizlar endilikda o'z maktablari, mahallalaridagi tengqurlariga o'rnak bo'lib, Vatan ravnaqiga kamarbasta bo'lishlari shubhasiz.

Tadbir harbiy xizmatchilar tomonidan tashkil etilgan konsert dasturi, qurol-yarog'lar ko'rgazmasiga ulanib ketdi.

Janubi-g'arbiy maxsus harbiy okrug matbuot xizmati

✓ OCHIQ ESHIKLAR KUNI

MAKTAB O'QUVCHILARI HARBIY QISMIDA

Namangan harbiy prokuraturasi tashabbusi bilan harbiy qismda ochiq eshiklar kuni tashkil etildi.

Tadbirda viloyatning olis hududida joylashgan Pop tumanidagi 21-, 43-, 44-, 60-, 69- hamda 71-umumta'lim maktablarining o'quvchilari, Yoshlar ittifoqi Namangan viloyati kengashi a'zolari, uyushmagan yoshlar taklif etildi.

Tadbir davomida o'quvchi-yoshlar uchun harbiy texnikalar, qurol-aslahalar ko'rgazmasi va harbiy xizmatchilarning qo'l yangi chiqishlari namoyish etildi. Shuningdek, ular harbiy qismda yaratilgan shart-sharoitlar, buyuk bobokalonlarimiz Amir Temur, Jaloliddin Manguberdi sinf xonalari va zamonaviy kutubxona bilan tanishishdi.

Yoshlar bilan uchrashuvga taklif etilgan “Yuksalish” liderlar maktabi asoschisi Muhammad Ali Eshonqulov tomonidan trening-kurs tashkillashtirilib, o'sib kelayotgan yoshlarga hayotda yuksalish, o'z oldiga qo'ygan maqsadga erishish sirlari bo'yicha tegishli tavsiyalar berildi hamda faol yoshlarga kitoblar sovg'a qilindi.

Yakunda o'quvchi-yoshlarga harbiy qism askarlar oshxonasida tushlik tashkil etildi.

Adliya polkovnigi Davlatyor RAXMONOV,
Namangan harbiy prokurori

E'TIBOR VA G'AMXO'RLIK UYG'UNLIGI

Toshkent harbiy prokuraturasi tashabbusi bilan Zangiota tumanida joylashgan Mudofaa vazirligiga qarashli harbiy qismlarning birida Toshkent shahri va viloyati hududida joylashgan harbiy qismlar va muassasalarda xizmat qilayotgan harbiy xizmatchilar oilalarining ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish, turmush farovonligini yuksaltirish, ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash va ularning bandligini ijobiy hal qilish, ijtimoiy himoyasini ta'minlashga qaratilgan tadbir o'tkazildi.

Unda Toshkent harbiy prokurori adliya polkovnigi Akbar Boboyev, shahar hokimligi oila va xotin-qizlar boshqarmasi, Toshkent viloyati IIB migratsiya va fuqarolikni rasmiylashtirish boshqarmasi, tuman hokimining tadbirkorlikni rivojlantirish, kambag'allikni qisqartirish, aholi bandligini ta'minlash bo'yicha yordamchilari, xotin-qizlar tadbirkorlik markazi, hunarmandlar uyushmasi, kasanachilik tadbirkorlar uyushmasi hamda o'ndan ortiq korxonalar va tashkilot vakillari ishtirok etdi.

Tadbirda tuman hokimining tadbirkorlikni rivojlantirish, kambag'allikni qisqartirish, aholi bandligini ta'minlash bo'yicha yordamchilari tomonidan ish bilan band bo'lmagan harbiy xizmatchilarning 17 nafar turmush o'rtog'ini turli kasblarga yo'naltirilgan o'z-o'zini band qilish orqali ro'yxatga olinishi ta'minlandi.

Shuningdek, shu joyning o'zida Toshkent viloyati IIB migratsiya va fuqarolikni rasmiylashtirish boshqarmasi xodimlari tomonidan mobil qurilma orqali jami 187 nafar harbiy xizmatchi, shundan 24 nafari ular oila a'zolarining biometrik pasportlari ID kartalarga almashirilishi ta'minlandi. Harbiy xizmatchilarning oila a'zolari malakali shifokorlardan iborat komissiya tomonidan tibbiy ko'rikdan o'tkazildi.

Tadbir davomida Toshkent harbiy prokurori adliya polkovnigi Akbar Boboyev tomonidan harbiy qism harbiy xizmatchilari va ularning oila a'zolari yakka tartibda qabul qilinib, o'zlarini qiziqtirgan savollariga javob olishdi.

Adliya mayori Farrux SAYSULTANOV,
Toshkent harbiy prokurorining o'rinbosari

✓ SAYYOR QABUL

26 TA MUROJAAT IJOBIY YECHIM TOPDI

Urganch harbiy prokurori Umidbek Nizamov tomonidan Tuproqqal'a tumani Pitnak shaharchasida joylashgan musiqa maktabi binosida harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari hamda fuqarolarning qonuniy manfaatlarini amalga oshirishda yordam ko'rsatish maqsadida sayyor qabul o'tkazildi.

Unga tumandagi tashkilot va idoralarning tegishli soha mutaxassislari jalb etilib, harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari hamda harbiy pensionerlar qatnashdi.

Sayyor qabul jarayonida jami 26 ta murojaat kelib tushgan bo'lib, uning 4 tasi joyida hal qilingan bo'lsa, 10 tasi nazoratga olingan holda vakolatli tashkilotlarga yuborildi hamda qolgan 12 tasi yuzasidan huquqiy tushuntirishlar berildi.

Adliya kapitani G'ayrat ATOJONOV,
Urganch harbiy prokurorining katta yordamchisi

БЎҒИМ ОҒРИҚЛАРИ

Этибор бераётган бўлсангиз, бугун кўпчиликдан «Кечаси билан тиззам оғриб чиқади», «Тиззамдаги оғриқ туфайли оёғимни босишга қийналаман», деган шикоятларни эшитяпмиз. Бу яхши ҳолат эмас. Чунки бўғим хасталиклари одамни аста-секинлик билан енгади. Агар бу оғриққа ўз вақтида чора кўрилмаса, тўшакка михлаб қўйиши ҳам ҳеч гап эмас. Афсуски, статистика бўйича дунёда тизза бўғими касалликлари энг кўп тарқалган патологиялардан бири ҳисобланади. Хўш, тиззада нега оғриқ пайдо бўлади? Бу қанчалик жиддий? Англаганингиздек, бугунги мавзу бўғим хасталиклари ҳақида.

Мутахассислар тиззаларни инсон танасининг турли хил шикастланишларга энг заиф нуқтаси, деб атайди. Тиззада оғриқ пайдо бўлишининг бир нечта сабаблари бор. Шулардан бири жароҳатлардир. Мазкур вазиятда бўғим элементларидан бирида силжиш, чўзилиш, сишиш, узилиш каби ўзгариш кузатилади. Ушбу ҳолатда бемор зудлик билан травматологга мурожаат қилиши лозим бўлади. Борди-ю, безовталик жароҳатга боғлиқ бўлмаса, яъни бўғимда ўз-ўзидан муаммо келиб чиқса, бу касалликдан далолат беради.

Бўғими безовта қилаётган беморда асосан қуйидаги шикоятлар юзага келади:

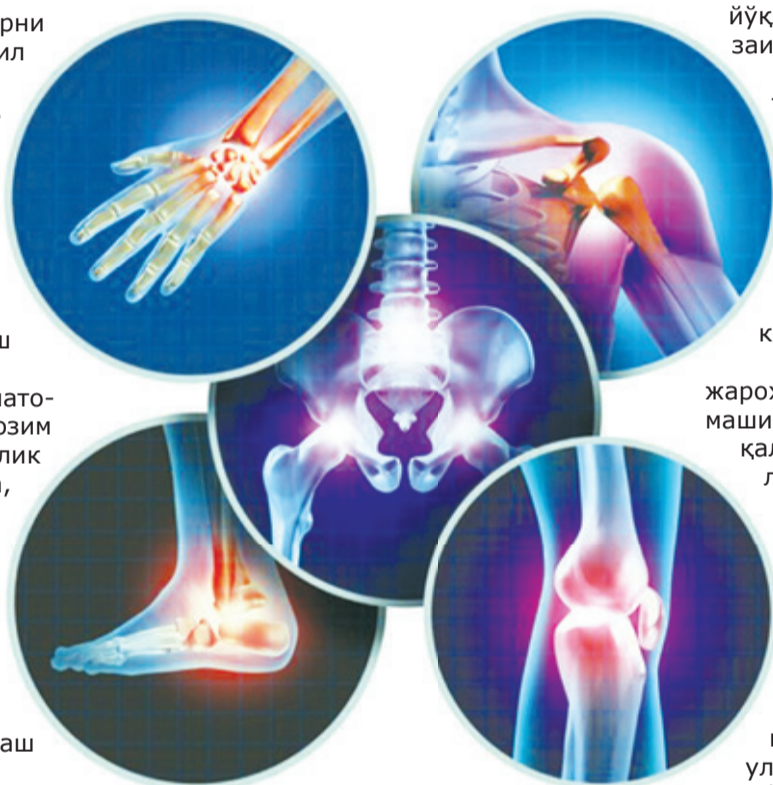
- бўғимлардаги қисирлаш ёки қарсиллаш;
- оғриқ;
- бўғимлардаги шиш.

Бўғимдаги қарсиллаш ёки қисирлашнинг ўзини 2 ва 3 хилга бўлиш мумкин. Биринчиси: бу ҳаммамизга маълум ҳолат, яъни қўлларни мажбуран қисирлатиш. Бунда бўғимлар ҳаракати вақтида бўғим пардаси томонидан суюқлик ажралиб чиқиб, унинг ичида газ пуфакчалари ҳосил бўлади. Айнан мана шу пуфакчаларнинг ёрилиши натижасида қарсиллаш келиб чиқади. Қарсиллаш маълум бир вақтдагина кузатилади, пуфакча ёрилгач эса тўхтайд.

Бўғимлардаги қарсиллашнинг кейинги тури ҳаракат вақтида учрайди. Бу ҳолат бўғимлардаги тоғай билан боғлиқ. Бу ўта жиддий саналиб, мутахассис кўригини талаб этади.

Навбатдаги безовталик бу – оғриқ. Оғриқлар бир нечта бўғим хасталикларида учрайди. Шулардан бири старт характеридаги оғриқ, яъни бемор узок вақт ҳаракатсиз ҳолатда бўлиб, сўнг туриб юра бошлаганида кузатилади. Бунда бўғим ҳаракатга қаршилиқ қилади. Бемор 3-4 қадам юргачгина аҳвол енгиллашади ва бемалол юриб кетади.

Кейинги безовталик бўғимлардаги шишдир. Тиббиёт тилида бу артрит деб номланади. Артрит бўғим шомоллаши саналади. Артрит бир нечта бўғим касалликларида учрайди. Улардан энг кўп кузатилгани ревматик иситма (*халқ тилида*

лида ревматизм дейилади) ва ревматоид артрит (*халқ тилида полиартрит дейилади*)дир.

Ревматик иситма – ёшлиқда ривожланган томоқ оғриқлари, яъни тонзиллит ва фарингит билан кўп оғриган беморларда учрайди. Бу дардга чалинган хасталар бўғимида шиш ва оғриқ кузатилади.

Артритнинг ўзига хослиги – учувчан характерга эгаллиги, яъни бугун тизза бўғимида шиш ва оғриқ турса, эртасига бирдан йўқолиб, безовталик тирсак, елка ёки болдир-товон бўғимларига кўчиб қолади.

Ревматоид артрит эса бўғимлар шомоллаши билан кечади. Унинг ўзига хослиги шундаки, артрит бир вақтнинг ўзида икки ва ундан ортиқ бўғимларда учрайди ва кундан кунга янги бўғимлар қўшилиб бораверади. Асосий оғриқ вақти – эрталаб, куннинг иккинчи ярмига бориб безовталик секин-аста камаяди. Яъни бунда бемор эрталаб уйғонганида ўрнидан ўзи мустақил туролмайди, турса ҳам қийинчилик туяди, сочини таролмайди, кийимини ечиб-кийишга қийналади, қўл бармоқларини буколмайди, чойнак-пиёла ушолмайди. Буларнинг бари эрталабки карахтлик дейилади. Куннинг ўртасига келганда, яъни қуёш тикка кўтарилган вақтдан бошлаб беморнинг аҳволи секин яхшилана боради.

Энг кўп тарқалган бўғим касалликларида яна бири бу артроз-

ЁШ ТАНЛАМАЙДИ

дир. У бўғимлар яллиғланиши касаллиги бўлиб, статистик маълумотларга кўра, бугун Ер шарининг 15-20 фоиз аҳолиси ушбу дарддан азият чекади. Аниқланишича, айнан куз-қиш мавсумида артроздан шикоят қилганлар сони ортади. Артрознинг юзага келиш сабаблари турлича:

гиподинамия (*камҳаракатлилик*), яъни тегишли меъёрда жисмоний оғирликнинг йўқлиги боис мушакларнинг заифлашуви;

тана вазнининг ортиши туфайли бўғимларга ортиқча оғирлик тушиши; сунъий дори-дармонларни кўп қабул қилиш; нотўғри овқатланиш; шомоллашни тик оёқда ўтказиш кабилар бўғим яллиғланишига олиб келади.

Шунингдек, бўғимлар жароҳатланиши, моддалар алмашинувининг бузилиши ҳамда қалқонсимон без хасталиклари ҳам артрозни юзага келтириши мумкин.

КАСБ КАСАЛЛИГИ ҲАМ

Бўғимларга зўриқиш тушадиган касбларда фаолият юритадиганлар, масалан, спортчи ёки раққосаларда артроз кўпроқ кузатилади. Чунки уларнинг меҳнат фаолиятлари айнан бўғимлар ўта фаоллигини талаб қилади.

ҚАЙСИ БЎҒИМЛАР ХАВФДА?

Артрозда асосан йирик (*тизза, чанок-сон, болдир-товон, билак*) ҳамда майда бўғимлар, хусусан, умуртқа поғонаси бўғимлари (*спондилоартрит*) зарарланади. Оғриқдан шикоят қилган беморларнинг аксарияти тананинг пастки ярми, тос суяги билан сон суягини туташтирган бўғим, тизза бўғимига урғу беришган. Қўлларда эса билак ва бармоқ суяқларидаги оғриқ кўпроқ тилга олинади.

ЁШУ ҚАРИДА ҲАМ БИР ХИЛ

Артроз белгиси асосан оғриқ билан тасниф этилса-да, кўпчилик уни оддий шомоллаш, лат ейиш ёки туз йиғилиши билан адаштиради. Ваҳоланки, артроз «тили»ни тушуниш учун оғриқ қачон юз бераётгани ва бўғим атрофи терисига аҳамият бериш лозим. Агар сизда артроз бўлса, безовталиклар асосан кечқурун ва эрталаб кузатилади. Тинч ҳолатдан кескин ҳаракатланганда, ноқулайлик туғилади. Энг кўп учрайдиган ҳолат эса зинадан юқорига кўтарилиш. Айнан шунда бўғимлар саломатлигини таҳлил қилса бўлади. Қолаверса, тез-тез бўғимлар қирсиллаши ҳам артроз аломатларига ишора қилиши мумкин. Бўғим атрофи тўқималарида қизғиш, бироз шишган доғ юзага келиши эса касалликнинг яққол белгисидир. Одатда, шиш

усти пайпасланса, иссиқ ҳарорат сезилиб, оғриқ беради. Борди-ю, шу ҳолатгача етиб келган бўлсангиз, дарҳол шифокорга мурожаат қилишингиз зарур.

ДИҚҚАТ ҚИЛИНГ!

Маълумотларга кўра, артрознинг кенг тарқалган тури тос суяги билан сон суягини туташтирган бўғим коксартрози ҳисобланади. Ундан кейинги ўринда эса тизза бўғим артрози туради. Умуртқа поғонаси артрози эса ҳаракатни чеклаб қўйиши эвазига жиддий саналади. Билак ва бармоқлардаги артроз, одатда, у қадар аҳамиятли эмасдек туюлади. Аммо даволанмаса, суррункали оғриқ хуружини келтириб чиқариши мумкин.

СИЗ АЛБАТТА СОҒАЯСИЗ

Тўғри, хасталик номи бироз таҳликага солади. Аммо ўз вақтида шифокорга мурожаат этилса, даволаш осон ва самарали бўлади. Шифокор умумий аҳволингиз, шикоятларингиздан келиб чиқиб, рентген текшируви, қон таҳлили, гистологик таҳлиллар ўтказиши. Аниқланган ҳулосаларга кўра, зарур муолажа тури танланади. Асосийси, даволангандан кейин ҳам соғлиғингизни эҳтиёт қилинг. Оғир юк кўтариш, танани зўриқтириш, югуриш, оғир жисмоний меҳнат қилиш мумкин эмас. Шу билан бирга, шомоллаш ҳолатларига сергак бўлиш лозим.

ЗАМОНАВИЙ МУОЛАЖАЛАР ВА ПРОФИЛАКТИКА

Бугун артрозни даволашда бир қанча муолажа усуллари жорий қилинган. Хусусан:

шифокор кўрсатмаси билан яллиғланишга қарши препаратлар; физиотерапия суяқлар бўғим атрофи тўқималарига ижобий таъсир кўрсатади;

микротўлқинли терапия тўлқинлар зарарланган бўғимларга таъсир этади;

ультратўлқинли терапия оғриқ синдромини енгиллаштиради; шу қаторда электрофарез, локал баротерапия ва метаболик терапия усуллари ҳам бор.

Ревматик иситма касаллиги (*яъни ревматизм*)нинг олдини олиш учун эса тонзиллит ва фарингит хасталикларини ўз вақтида тўғри даволаш ҳамда улардан сақланиш даркор. Шунингдек, ижтимоий муҳитни ҳам яхшилаш лозим.

Ревматоид артрит (*полиартрит*) профилактикасига келсак, ҳозирча бу касалликнинг келиб чиқиш сабаби бутун дунёга номаълум. Шу боис бирламчи профилактика ўтказилмайди, лекин касалликнинг келиб чиқишига туртки бўладиган омиллар мавжуд. Булар: танадаги инфекция ўчоқлари, милклардаги шомоллашлар, чекиш ва бошқалар. Демак, бемор аввало шу муаммоларга чек қўйса, касаллик ривожланишининг олдини олган бўлади.

Г. ҲОЖИМУРОВОДА тайёрлади.

КУНЛАРДАН БИР КУНИ...

Бир гуруҳ адиб ва олимлар поездда Қўқонга борадиган бўлишди. Вагон одатдагидек гавжум. Бунақа пайтда таниқли шахслар билан «қўл бериб кўришгани» учун фахрланадиган мухлислар кўп бўлади. Бу сафар ҳам Ўткир Ҳошимовнинг «шу ерда» кетаётгани овозаси тезда бутун вагонга ёйилди. Сал ўтмай тўладан келган, содда одамлиги кўриниб турган бир йигит ийманиброқ купега кириб келди. Салом берди.

– Ўткир ака, шу ердамилар? – деб сўради.

Ўткир Ҳошимов «шумлик» билан кўз қисиб қўйди-да, дераза олдида ўтирган олим Малик Муродовни кўрсатди.

– Шу ердалар. Мана шу киши Ўткир акангиз бўладилар.

Мухлис йигит Малик Муродов билан қўшқўллаб сўрашди.

– Тўлишибсизми, домла? – деди иккиланиброқ.

– Яқинда курортдан келдилар, – деди Ўткир ака «тушунтириб».

Пайтдан фойдаланиб, юқори ўриндиққа чиқиб олди-да, бемалол пинакка кетди. Мухлис йигит Ўткир Ҳошимовнинг ҳамма китобларини ўқиган экан. Малик Муродовни саволга тутавериб, энка-тенкасини чиқариб юборди. Бу ҳам етмагандек, ёзувчининг қаерда ишлаши, таржимаи ҳоли, оила аъзолари, қанча қалам ҳақи олгани ва ҳоказолар ҳақида ҳам савол-жавоблар бўлиб ўтди. Ярим кеча бўлса ҳамки, саволлар тугамасди. Охири тоқати тоқ бўлган Малик Муродов ўрнидан ирғиб туриб:

– Ҳой Ўткиржон, жон дўстим, туринг ўрнингиздан, олинг ёзувчи-лигингизни! Мен ҳам бироз мизғиб олай! – деган экан.

Ҳенрих Ҳейне дейди:

– Онам болалигимда шеърлар ўқиб берарди, мен шоир бўлдим. Амаки-ваччам Сулаймоннинг онаси фақат қароқчилар ҳақида китоблар ўқиб берарди, у банкир бўлди.

Америкалик бир йирик молиячи матбуот байрамида ўз хаёллари билан банд бўлган Бернард Шоу билан учрашиб қолибди.

– Сизнинг нима ҳақида ўйлаётганингизни билиш учун, жаноб Шоу, мен бир доллар беришга розиман, – дебди у.

– Э-э, менинг ўйларим бир долларга арзймайди, – жавоб берибди драматург.
 – Қандай бўлганда ҳам, – ковлаштиришни давом эттирибди молиячи, – нима ҳақида ўйлаётган эдингиз?
 – Сиз ҳақингизда, – мамнун жавоб берибди Шоу.

Петербургда ҳарбий тиббиёт академиясида таниқли рус шифокори Сергей Петрович Боткин ҳузурига бир талаба имтиҳон топшириш учун учинчи марта келибди. Маърузаларга ҳам, амалий машғулотларга ҳам қатнашмаган бу йигит бирорта ҳам саволга жўяли жавоб айтормабди. Боткин бу гал ҳам уни қувиб солибди. Бироздан кейин профессорнинг ҳузурига дангаса талабанинг дўстлари ташвишланиб кириб келишибди. Улар талаба навбатдаги муваффақиятсизликдан жуда асабийлашаётганини, ўзини ўлдириш ҳақида ўйларга бораётгани, юрагига пичоқ санчмоқчи бўлиб кўрқитаётганини айтишибди.

– Ташвишланманглар, – дея уларни тинчлантирибди Боткин, – дўстингиз инсон танасининг тўзлишини билмайди. У юрагини тополмайди.

Буюк француз ёзувчиси Виктор Гюго бир куни янги чоп этилган китобининг сотилиши қандай эканлигини билиш учун ноширга мактуб йўллабди. Номада биргина савол аломати қўйилган эди. Ношир ҳам топқирликда адибдан қолишмаслигини намоён этиб, аниқ жавоб йўллади: «!»

Бир куни Ньютон дўстини тушликка таклиф этибди-ю, иш билан овора бўлиб хаёлидан кўтарилибди, тушликни бир кишилик олиб келишибди.

Меҳмон келса, столда тушлик тайёр турибди, олим эса ҳисоб-китоблар билан банд. Ньютонни безовта қилгиси келмай, ўзи овқатланиб кетаверибди.
 – Қизик, – дебти Ньютон бирор соатлардан кейин бўш идишларни кўриб, – агар мана шундай шубҳага ўрин қолдирмайдиган далиллар бўлмаганда, мен бугун тушлик қилмадим, деб ўйлашим мумкин эди.

Г. ТУРСУНБОЕВА тайёрлади.

@Vatanparvargazetasi_bot
 "Vatanparvar" birlashgan tahririyati bilan bog'lanish uchun telegram bot

**SHU SONNING
 ELEKTRON SHAKLI**

<p>VATANPARVAR</p> <p>MUASSIS</p> <p>O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MUDOFAA VAZIRLIGI</p> <p>www.mudofaa.uz</p>	<p>Tahririyat kengashi: general-mayor Hamdam Qarshiyev polkovnik Otabek Yuldashev polkovnik Alisher Boboxonov Maqsud Abilov</p> <p>Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin.</p> <p>Gazeta Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti – "Vatanparvar" birlashgan tahririyatining kompyuter markazida sahifalandi.</p>	<p>Bosh muharrir: podpolkovnik Ahror Ochilov</p> <p>ISSN 2010-5541</p> <p>Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2008-yil 6-iyunda 0535 raqami bilan ro'yxatga olingan.</p> <p>Telefonlar: kotibiyat: 71 260-36-50 buxgalteriya: 71 260-35-20 yuridik bo'lim: 71 260-29-41 faks: 71 260-32-29</p>	<p>Navbatchi: mayor Gulnora Hojimurodova Sahifalovchi: Nodirabegim Ne'matova Musahhih: Zebo Sariyeva</p> <p>Buyurtma: Г-0205 Hajmi: 6 bosma taboq Bichimi: A3 Adadi: 35 424 nusxa Bosishga topshirish vaqti: 14:00 Topshirildi: 14:30</p> <p>Gazetaning yetkazib berilishi uchun obunani rasmiylashtirgan tashkilot javobgar. Gazetaning poligrafik jihatdan sifatli chop etilishiga "O'zbekiston" NMIU mas'ul.</p>	<p>Gazeta juma kuni chiqadi. Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqq boshlagan.</p> <p>Nashr ko'rsatkichi: 114. Bahosi: kelishilgan narxda.</p> <p>"O'zbekiston" nashriyot-matbaa ijodiy uyi bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Toshkent shahri, Navoiy ko'chasi, 30-uy.</p> <p>1 2 3 4 5 6</p> <p>Manzilimiz: 100164, Toshkent, Universitet ko'chasi, 1-uy.</p>
	<p>t.me/mv_vatanparvar_uz t.me/mudofaavazirligi</p> <p>www.mv-vatanparvar.uz www.mudofaa.uz</p> <p>mudofaavazirligi</p> <p>mudofaavazirligi</p> <p>www.youtube.com/c/UzArmiya</p>			